

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

717737

til

den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i Juli 1850.

Indhold:

- 1) Historiske Efterretninger om Aarhus Cathedralsskoles Bygninger og Inventarier fra den ældste Tid indtil Ombygningen og Udvidelsen i Aarene 1817-49, ved H. H. Blache, Skolens Rector. Med 2 lithographerede Tavler.
- 2) Skoleefterretninger for det sidst forløbne Aar ved S a m m e.

Aarhus.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

I.

Historiske Efterretninger

om

Narhuus Cathedralsskoles Bygninger og Inventarier fra den ældste Tid indtil Ombygningen og Udvidelsen i Aarene 1847—49.

I Aaret 1817 udgav daværende Overlærer ved Aarhus Cathedralskole nu Statsraad E. G. Tauber som Indbydelseskrift til Reformationens trehundredaarige Jubelfest sin „Historia scholæ cathedralis Arhusiensis“, et Skrift der paa 172 Sider omfatter Skolens hele Historie med den Fuldstændighed, som de, fornemmelig i den ældste Historie, sparsomme Kilder tillode. Dette Skrift, der som Recensenten i Literaturlidenden for 1818 S. 113 med Føie bemærker, udmærker sig saaledes ved Omfang og Gehalt, at det i Literaturen fortjener Rang og Sæde over de sædvanlige Skoleprogrammer, behandler naturligviis ogsaa den Materie, som er Gjensstand for nærværende lille Arbeide. Men da Bogen er skreven i det latinske Sprog, og saaledes utilgængelig for Mange, og da Forfatteren, efter sin Plan, maatte behandle de enkelte Partier med større Korthed, har jeg troet, at det nu, da Bygningen har modtaget en saa betydelig Forandring og Udvidelse, ikke vilde være uinteressant i Moderstaalet at have nogle samlede og, saavidt muligt, udførligere Efterretninger om dens tidligere og sildigere Tilstand og Skjæbne. Til Udførelsen heraf benytter jeg disse Blade, og idet jeg støtter mig til min Forgjængers mere omfattende Arbeide, vil jeg meddele de Oplysninger om Skolens Bygninger og Inventarier, jeg i Archiverne og andensteds har kunnet finde, samt fortsætte Efterretningerne til den nærværende Tid. Det følger af Sagens Natur, at jeg derved vil blive nødt til at berøre og tildeels at gjentage Udskilligt, som af mig tidligere er meddeelt i „Historiske Efterretnin-

ger om Aarhus Cathedralsskole fra 1805—36" saavel som i sildigere udgivne Skoleesterretninger. For at anskueliggjøre det Meddeelte vedføies 2 lithographerede Tabler.

*

*

Naar Aarhus Cathedralsskole først kan siges at være stiftet, lader sig ikke med nogen som helst Visshed bestemme. „De ældste Skoler“, siger Münter, „vare uden Tvivl de, som de første, for det Meste fremmede, Munke, der opholdt sig ved de biskopplige Kirker, indrettede til den unge Geistlighed's Brug, for at danne den til Religionens Tjeneste. Da siden Munkene bleve forvandlede til Kanniker, bleve disse Skoler efterhaanden til Cathedralsskoler“¹⁾. Det er derfor sandsynligt, at Aarhus, da det i det 10de Aarhundrede var blevet Sædet for en Biskop, ogsaa snart har faaet en saadan Underviisningsanstalt. Münter²⁾ og efter ham Tauber³⁾ antager, at Aarhus før Aar 1287 har haft en Skole, i hvilket Aar Biskop Gísico i Odense (efter Daugaard⁴⁾ Biskop Johannes Gísicos Formand) der var Biskop mellem 1277 og 86, i denne By oprettede en Underviisningsanstalt. Münter understøtter sin Mening dermed, at der ved Aarhus Domkirke, ligesom ved Kirken i Ribe alt mod Enden af det 12te Aarhundrede fandtes et Bibliothek, da saadanne videnskabelige Indretninger vel forudsætte Underviisning til at kunne benytte dem⁵⁾. Til yderligere Bestyrkelse af denne Mening anfører Tauber en Donation af Biskop Tycho i Aarhus (1280) til Drik for fattige Disciple — ad potum pauperum scolarium (sic)⁶⁾. I de Statuter for Domkapitlet i Aarhus, som i Aaret 1312 bleve confirmerede af den Lundiske Erkebiskop Esger⁷⁾, tales der vel ikke om nogen Skole, eller nævnes nogen Kannik, hvis Pligt det var at undervise, medens

¹⁾ Reformationshist. S. 142. ²⁾ Samme Skr. S. 146. ³⁾ Hist. schol. cath. Arhus. p. 6. ⁴⁾ Klosterhistorie S. 292. ⁵⁾ 1195 testamenterede nemlig Biskop Peder alle sine Bøger til Capitlet i Aarhus. „Alimenta quidem“, hedder det, „qvæ corpus resovent magui sunt pretii; sed majoris sunt præcepta theologa, qvæ pascunt animum cælesti dogmate et informant. Scr. R. D. T. VI. p. 405. ⁶⁾ Scr. R. D. T. VI. p. 411. ⁷⁾ Scr. R. D. T. VI. p. 384.

dog mange af Kannikernes øvrige Forretninger opregnes og Straffe for deres Forsømmelse fastsættes ¹⁾); men der findes dog fra det 14de Aarhundreeds Begyndelse af tydelige Spor til, at en Skole ved Domkapitlet til den Tid virkelig har bestaaet. Alt i Aaret 1303 lagde Biskop Johannes i Aarhus Beluf (Bellev) Sognefald til en Scholasticus, da han havde befundet, at dette Embede havde alt for ringe Indtægter i Forhold til det besværlige Arbejde, imod at denne i Sognet skulde holde en bestandig Vicarius til at drage Omsorg for Sielene ²⁾. I Aaret 1340 blev det fastsat i Capitlet, at ingen Kannik skulde nyde Indtægter, før han havde studeret i 2 Aar; og i Statuta eccles. Arhus. fra 1380 paalægges det enhver Kannik at give hver Dag to Skolarer et Maaltid Mad — saltem proveciores scolares, quos scholasticus ex consilio Episcopi illis duxerit commendandos ³⁾.

Naar imidlertid denne Skole er gaaet over til fra en Underviisningsanstalt, udelukkende bestemt for de unge Geistlige, at blive en almindelig, ogsaa for Andre bestemt Skole, lader sig ikke afgjøre. At den dog lang Tid før Reformationen, her som andens- steds, har gjort denne Overgang, kan ikke omtvives. Senved Aaret 1470 maa den have været en saadan; thi omtrent paa denne Tid var det, at den siden som Rector ved Skolen berømte Morten Borup, mishandlet af Ladefogden, forlod sit Arbejde paa Marken, og begav sig til Aarhus, hvor han søgte og erholdt en Plads i

¹⁾ I de af Biskopper og Capitler udstedte Breve har man i Almindelighed havt langt andre Ting at beskæftige sig med, og Underviisningen har vel kun været betragtet som en Bisag, ligesom ogsaa den Kannik, der under Navn af Scholasticus var pligtig at give Underviisning, i Rang stod under de Øvrige, Kjeldermesteren ikke undtagen. Det gjaldt her om at beskytte og forøge Prælaternes og Klostrernes Indkomster samt ved Leilighed at holde den demoraliserede Geistlighed til nogenlunde at opfylde sine ceremonielle Pligter. I Statutterne indeholdes saaledes Regler for Gudstjenestens mekaniske Udførelse og Straffe saavel for dennes Forsømmelse som for andre Overtrædelser, f. Ex. for at edelægge Kirkens Bøger, for af Raadhed (pro jocularione) at henkaste brændende Lys i Choret, for at lee høit i Kirken, for at give hinanden Ørefiggen, m. m. Ser. R. D. VI, 445. ²⁾ Ser. R. D. T. VI. p. 471. ³⁾ Ser. R. D. T. VI. p. 441.

Skolen ¹⁾). Hvorudan iøvrigt disse Cathedralsskolels Forfatning har været, hvor god, eller rettere hvor maadelig den Underviisning var, som der blev givet, ligger det udenfor dette lille Arbejdes Niemeed at undersøge. Til Oplysning af denne Sag saavel som af Skolel- nes Tilstand i det Hele før og ijer efter Reformationen forefindes en Deel Bidrag saavel i trykte Skrifter, som ogsaa identviol i Uni- versitetets og Skolel- nes Archiver; men en udforlig Skildring af det hele Skolel- væsen savnes endnu, og det vilde vistnok være meget ønske- ligt, at en Mand udrustet med historisk Lærdom maatte finde Oium og Lyst til, ved Samlinger og Bearbejdelser af de forhaanden væ- rende Materialier at levere en fuldstændig dansk Skolehistorie.

Hvad der her først og nærmest vedkommer os at undersøge, er paa hvilket Sted i Byen den ældste Skolebygning har været be- liggende. Naar vi her tale om den ældste Skole, forstaae vi her- ved den Munkel- eller Kunnikekole, som henhorte under Domkirken, og som efter Reformationen blev fortsat og under forskjellige Skil- kelsel- vedligeholdet lige til vore Tider. Thi det er ikke blot muligt, men ogsaa sandsynligt, at der til een og samme Tid kan have været flere Klosterkolel- her i Byen, da det er bekjendt, at Dominikanerne, Franciskanerne og flere Munkel- ordener i Klosterne havde deres saa- kaldte studia eller Underviisningsanstalter ²⁾). Men om disse Sko- ler, der formodentlig altid vare af en underordnet Art, findes, saa- vidt jeg veed, ingen videre Underretning. Derimod er det ikke usand- synligt, at den egentlige Cathedralsskole længe før Reformationen har ligget paa det Sted, hvor den nu er, i Nærheden af Domkirken. I Almindelighed antages det, at et Cartheuserkloster, der maaske er det samme, som ogsaa kaldes St. Nicolai Kloster, der har været beliggende ³⁾). Da Munkene i Aaret 1529 forlode dette Kloster, skjenkede Kongen det til Biskoppen Ove Bilde; men om Skolen

¹⁾ J. Worms Skolehistorie i Vid. Selsk. Skr. II D. S. 356.

²⁾ I Odense var 1247 foruden St. Albani Cathedralsskole endnu en anden ved St. Michels Kloster, der dog var af underordnet Rang, hvilket sees af en af Prioeren Dffo Grib s. A. udstedt Forpligtelse til ikke at optage Disciple, der vare over 15 Aar eller at beholde dem over denne Alder. ³⁾ Daugaard og de af ham S. 389 citerede Skrifter.

tidligere har været her, eller nu først efter den strax paafølgende Reformation, en Floi deraf er overladt til dette Brug, lader sig dog ikke med Visshed bestemme. Saameget synes vist, at Bygningen dog i det Mindste kort efter Reformationen har faaet denne Bestemmelse, ligesom det er afgjort, at den fra den Tid indtil Aaret 1762 dertil har været anvendt.

Den Grund, paa hvilken den gamle Skolebygning laae, indbefattede i Aaret 1762 samme Rum som nu; om Klosteret derimod fordum har indbefattet hele det Areal, hvorpaa nu Skolen og Rectorgaarden ligger, kunde være Tvivl underkastet. Denne Plads er beliggende Osten for Domkirken, og indsluttes mod Vest af Kirkens aabne Plads (før 1817 af Skolegaden, der ved en Muur var adskilt fra Kirkegaarden) mod Syd af Skoleghden, mod Ost af Skolebalken ved Havet og mod Norden af Privathuse med tilhørende haver. Denne Plads sees paa Pl. 1 Fig. 1, hvor jeg, saavidt det ved Hjælp af de foreskudne Oplysninger blev muligt, har angivet Beliggenheden af den gamle Skoles Bygninger. Det er afgjort, at den egentlige Skolebygning (aa) sandsynligviis en Floi af det gamle Kloster, laae parallel med Skoleghden (e) i Ost og Vest, med den ene Gavl mod Gaden, den anden mod Havet. Om Bygningens Størrelse findes ingen bestemt Underretning; men den kan dog antages omtrent at have haft den paa Tegningen angivne Udstrækning. Det sees nemlig af de i Stiftsarchivet opbevarede gamle Regnskaber, at Skolen først i Aarene 1704 og 1705 blev forsynet med Brædegule, hvortil anvendtes 23 Tylster 5 Alen lange Fyrrefæl, der efter Hr. Bygmester Schrøders Beregning forudsatte et Fladerum som det angivne. Indgangen var paa den søndre Side, hvor jeg finder, at der engang blev oplagt et Stykke Tagrende over Døren. Bygningen var aabenbart kun af een Etage. Har Klosteret i sin Tid virkelig omfattet Skolens hele nuværende Grund, saa maa denne enten fra Begyndelsen af ikke heel have været Skolen tillagt, eller ogsaa er en stor Deel deraf senere afhandlet til Private; thi ifølge et Skjøde, der findes i Bispearchivet er den Bygning og Gaardsplads, som paa Tegningen er angivet med Bogstaverne h b først i Aaret 1695 af Apothekeren Jacob Gesius solgt til Skolen. Dette Skjøde er i Henseende til Bestemmelsen af de

gamle Bygningers Belliggenhed af Vigtighed, og skulde være det endnu mere, hvis ikke Apothekerens Stiil var noget forvirret, hvilken Omstændighed, i Forbindelse med den fuldkomne Forandring af Omzivelserne, gjør det umuligt, at benytte alle de angivne Bestemmelser af Maal og Num.

Apotheker J. Gesius bortskjæder ved dette Document med sin Hustrues og Arvingers Billie til Dr. Joh. Braem, Biskop over Aarhus Stift paa den latinske Skoles Vegne, „til en Bærelse for Hørerne at blive“ den Gaard, som han af Diderich Christensen havde tilforhandlet sig, beliggende paa Skolegade østen til Domkirken mellem den gamle Skole og den latinske Skolemesters Residens; til Domskolens paa søndre Siden og paa nordre Siden til den gamle Gyde, strækkende sig fra Udelgaden eller Middelgaden ¹⁾ østen paa nord til Havet til det Sted, som kaldes Skoletrappen med al tilliggende Bygning, Gaardsplads og Hauge, som udgjør i Bredden til Udelgaden tyve og tre sjællandske Alen, og nedentil Residenshaven tredive og halvfemte sjællandske Alen. De øvrige angivne Bestemmelser af Rummet kunne ikke benyttes, fordi man mangler de nødvendige Udgangspunkter; dog ser man, at der inde paa Pladsen har været andre Bygninger, naar der tales om „Skolemesterens indhegnede og satte Plankeværk, som Mogens Jespersen, dansk Skolemester, nu boer til Leie.“ Saa meget fremgaaer heraf, at den til Skolen folgte Bygning har været beliggende paa samme Grund, hvor Skolens nærværende Hovedbygning nu staaer, og i samme Retning, skjøndt langt fra ikke i samme Udstrækning. Ligeledes sees det, at Rectorgaarden til den Tid laae paa sin nærværende Plads, adskilt fra Skolen ved Apothekerens Gaard og den gamle Gyde ²⁾, der ligesom den nærværende Skolegyde, der dog

¹⁾ Udelgade, Skolegade, Middelgade bruges her ifølgende. Det første Ord bruges som bekendt om enhver Hovedgade ligesom Udelby = Hovedby, Udelvei = Allarvei. Skolegaden er en Fortsættelse af Middelgaden og det er maaskee endnu ikke afgjort hvor Grændsen mellem begge er. ²⁾ Denne Gyde maa snart efter eller maaskee til samme Tid være aflagt; thi 1704 opfattes et nyt Plankeværk mellem Skolegaarden og Rectorgaardens Have, der altsaa dengang umiddelbart stødte sammen.

ogsaa dengang maa have været der, førte ned til Havet eller til et Sted, som kaldtes „Skoletrappen“, hvilket Navn nu er forsvundet. Fremdeles seer man, at Hørerne fik fri Bolig i den tilkjøbte Bygning; men om de tidligere have haft dette Emolument, vides ikke. Det bliver endelig klart, at Skolens Grund først i Aaret 1695 har faaet sit nærværende Omfang.

Efterat have nedskrevet Ovenstaaende blev jeg opmærksom paa følgende af min Ven Dr. Hübery i hans „Bidrag til Skildring af Staden og Communen Aarhus 1ste H. S. 15 meddeelte Uddrag af Thingbogen for 1673, der synes at omstode min foransførte paa hiint Skjøde grundede Fremstilling af Skolebygningernes Beliggenhed. Det hedder nemlig hos Hübery paa det anførte Sted:

Skolegyden kaldtes Skoletrappen, s. Gr. i Thingbogen 1673: for Retten fremstod „Wellerde unge Person Niels Ejsesøn, Degn herudi Skolen“, ¹⁾ med Fuldmagt fra Rector Niels Kroog og bortskjødede til Peder Madsen Rectors Anpart i „Hans Klochers (nu Overlærer Fleischers) Gaard paa Skolegaden beliggende næst op til Latinske Schollemesters Residens paa sønder Siden och Norden til Gyden som gover nedder til Hauffuet kaldes Skoeltrappet, och strecher sig fraa Adelgaden ned til Stranden udi Bredden 23 Søllandske Alne, och siden Neden for Residens Hauffgen udi Bredden 34½ Søll. Alne, saavelsom 4 Agger udi Mølvangen dertil liggende.“

Det er aabenbart, at Talen her er om et tidligere Salg af samme Eiendom, da Beliggenheden betegnes med de samme Omgivelser, og Arealet paa ½ Alen nær nederst ved Havet er det samme. Derimod hedder det, at Gaarden mod Sønden stødte til Skolemesterens Residens og mod Norden til Gyden, der gaaer ned til Havet. Laae Bygningen saaledes, vilde Dr. Hübery have Ret, naar han mener, at den laae der, hvor Overlærer Fleischers (nu Kammerraad Johansens) Gaard ligger, og Rectorgaarden kom da til at ligge der, hvor Conditor Bøhr nu boer, hvorved altsaa saavel Rectorgaarden som Lærernes Leiligheder kom til at ligge aldeles adskilte fra Skolen. Da dette forekom mig lidet sandsynligt,

¹⁾ d. e. Discipel.

har jeg undersøgt den omtalte Thingbog og befundet, at Dr. Hübery's Uddrag er fuldkommen rigtigt. Den Uloverensstemmelse, som finder Sted mellem de tvende Actstykker, maa derfor beroe paa en Skrivefeil, hvorved Nord er kommen istedetfor Syd og omvendt. Denne Feil ligger dog uden Tvivl i Thingbogen og ikke i det originale Skjode fra 1695; thi ligesom det er høist sandsynligt, at Rectorgaardens i dette Aar laae hvor den nu ligger, og hvor den bestemt laae i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, saaledes maa man ogsaa antage, at den Bygning, som blev kjøbt til Værelser for Lærerne, har staaet i umiddelbar Forbindelse med Skolen. Men at dette virkelig var Tilfældet, synes mig at blive fuldkommen klart ved et af Dr. Hübery i hans „Actstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus“ 2 B. S. 260 meddeelt Udtoget af hvad der passerede den 26de Novbr. s. A., da Studiosus Theol. Peder Andersen Kjøp i Selskab med Præsten fra Hvirring og en Viintapper-svend paa Hans Wendixens Viinkjelder var kommen i Slagsmaal med den Sidstnævnte, og forfulgt af Vægterne løb ind i Skolegaarden, hvor han søgte og omsider fandt Assistance hos Bagge Junghans, een af de der boende Hørere. Jeg maa derfor ansee det som afgjort, at Hans Klokkers eller siden J. Gesius's Gaard har ligget som paa Tegningen er angivet med Mærket h, ligesom ogsaa at naar der i Skjodet tales om den gamle Gyde, dermed ikke maa forståes den nuværende Skolegyde, men en anden i samme Retning (Fig. 1, c) som maaskee alt da var aflukket og derfor kaldes den „gamle“ d. e. den forrige Gyde.

Spørge vi nu om, af hvilken Beskaffenhed denne gamle Skolebygning har været, da er det naturligviis umuligt derom at danne sig en aldeles klar Forestilling, saasom ingen directe Efterretninger derom findes, og efter 88 Aars Forløb Alle, som have kjendt den, ere bortdøde. Smidlertid har jeg ved at gennemgaae de ældste Skoleregnskaber, der findes, samlet en Deel Data, hvorved det bliver muligt, at udkaste et omtrentligt Billede af dens udvortes og indvortes Skikkelse.

Som en Levning af det gamle Kloster har den rimeligviis været en massiv grundmuret Bygning, dog kun af eet Stokværk, og, som ovenfor viist, omtrent af den paa Tegningen angivne Grund-

flade. Den var, som vel de fleste latinske Skoler ogsaa længere hen i Tiden, deelt i Mesterlection og et stort Værelse, der omfattede de øvrige Classer. At der dog efter Bygningens angivne Længde endnu har været anden Leilighed deri, er ikke usandsynligt. Den havde smaa Vinduer med Ruder indfattede i Bly og styrkede med Jernstænger. At de have været indrettede til at oplukkes, spores ikke. 8 Fag Vinduer kunde i Aaret 1703 forsynes med nyt Glas a 24 fl . Faget. I Regnskabet for 1711 hedder det: „Vinduerne i Skolen, som ganske bleve spolerede og udslagne en Aften ved en ubekjendt Person, som reed dertil og forrettede dette Arbeide, hvilket haver kostet 4 Rdr. 2 Mk. 5 fl .“ Slige Udgifter paa Vinduerne forekomme ikke sjelden, „thi“, hedder det, „de vare ofte forhullede og ilde medtagne.“ Gulvet i Værelserne var indtil 1704 lagt af Muursteen. Af disse anvendtes i Aat 1698 350 St. og i 1701 400 St. til dets Reparation. Borde og Bænke bestode, som Regnskabsbilagene udvise, af Bræder fastnaglede paa Bæle, der nedrammedes gennem Gulvet ¹⁾. Fra den Tid af Skolen fik Brædegulv, indtræder en ny Udgiftspost i Regnskaberne nemlig „4 fl til Skolegulvet og Vinduerne a arlig at lade toe.“ Reenlighed er en god Ting. I de følgende Regnskaber smelter denne Udgift sammen med en anden paa en Maade beslagt, der forhen stod allene, naar der hvert Aar anføres: „Riis og Reengjøring 1 Rdr. 4 fl .“ Den forstævnte Artikel var da, som billigt, den dyreste. Hvad Bygningens Omgivelser angaaer, finder jeg, at der 1694 anvendtes „16 Læs Stave og Gjerdsel til at gjerde om Skolegaarden med.“ Dog omtales ogsaa saavel tidligere som sildigere Plankværker, især ud mod Havet.

Man seer saaledes, at den Bygning, der indsluttede de unge Videnskabsdyrkere, hverken var smuk eller hyggelig. Tidsalderen afspejlede sig deri som i meget Andet, og Huset stemmede vel overens med det Liv, som førtes derinde, og den haarde Medfart, der forbittede de Unge's Skolegang.

1) Naar Tauber i Hist. Schol. catb. Arhus. p. 115 siger, at Bænkene vare opsatte af Muursteen og Kalk, (latericia erant sedilia cæmento vincta) da maa dette ventelig henføre til en tidligere Periode; men maaskee der dog ogsaa sildigere har været Løvninger tilbage af saadanne Sæder.

Om Skolens Inventarier 3: om Bøger og videnskabelige Apparater finder jeg ingen tidligere Efterretning end fra Aaret 1681. Til den Tid eiede Skolen følgende Bøger: 1) Biblia sacra. 2) Forum romanum. 3) Lexicon Scapulæ. 4) Lucanus, Valerius Maximus, Juvenalis. 1 Vol. 5) Adagia Erasmi. 6) Virgilius. 7) Fragmenta Physicorum Aristotelis. Alle in folio. Hertil kom 1702: 8) Polyanthia Langii og 9) Lexicon Calpini. Desuden anføres „et Kobberinstrument, formerit som et Horn“. Dette Horn er det samme, som Hertel i sin Beskrivelse over Aarhus Domkirke, 1ste D. S. 181, omtaler som det, der skulde have tilhørt Professor og Rector J. Worm, der gjemte det i den latinske Skoles Bibliothek. Dette er en Feiltagelse. Hornet eiede Skolen mange Aar før Worms Tid, og af ham er det formodentlig bleven opbevaret, da Skolen dengang intet egentligt Bibliothek havde. Siden har det havt sin Plads i Skolens Bibliothek, indtil det for nogle og tyve Aar siden, efter Foranstaltning af Hr. Conferentsraad Engelstoft, daværende Medlem af Universitetsdirectionen, blev indsendt til det Kongelige Museum for Oldsager i Kjøbenhavn. Om dets Bestemmelse efter Sagnet, see Hertel l. c. Ved Aaret 1702 nævnes i Fortegnelsen et Astrolabium, som 1701 blev foræret til Skolen af Professor og Rector Jacob Vodberg, da han blev Præst i Christiania. Bøgerne's Antal blev efterhaanden forøget med enkelte Bærker „til Disciplenes Fornødenhed“. Saaledes kjøbtes i Aaret 1719 Lexicon hebraicum Buxtorffii, Lexicon Græco-latinum Schrevelii, Curtius cum notis variorum og samme Bog ved M. Wiingaard paa Dansk. 1753 forskreves tvende Globes, terrestris og coelestis for 19 Rdr. 10 S. Af disse er Skolen endnu i Besiddelse.

Med et andet Slags Underviisningsapparater var Skolen i den ældre Tid vel forsynet, idet der paa Dvellerne i Sang og Musikk anvendtes ikke ubetydelige Bekostninger. Da Disciplene ei allene besørgede Choralsangen ved Gudstjenesten i Byens Kirker, men ogsaa paa de høie Festdage fra Orgelet affang Cantater, ligesom de tillige med Lærerne erhvervede en Deel af deres Underholdning med at gaae omkring og „synge for Døre“, maatte naturligviis Sangunderviisningen være af stor Vigtighed. Men ogsaa Instrumentalmusikken

dreves med stor Iver, hvilket tydeligt fremgaaer af de Summer, der
 anvendtes til Instrumenter og Roder. Af begge Slags synes
 derfor Skolen at have eiet en ikke ubetydelig Samling. 1684 an-
 skaffedes en „Bas=Viol“. 1693 kjøbtes 2 Tenorbassuner. 1694 be-
 taltes til Borgemeister Wassballe for en „Dulcian og to Stycker“
 (Musikstykker?) 9 Rdr. 1 Mk. 1704 anskaffedes et Futteral til
 Bassunerne. Paa flere Steder i Regnskaberne omtales „Sinker til
 at blæse udi“ samt andre Instrumenter. Fra 1692 og mange Aar
 efter anføres som en staaende Udgiftspost: „6 Rdr. for Strengte til
 Skolens Violer og Bas=Violer, som Disciplene fast daglig exercere
 sig paa og af Cantor informeres udi.“ Nye „musikaliske Composi-
 tioner“ indkjøbtes i Kjøbenhavn. I Marts 1750 kostede Musiksa-
 lerne 28 Rdr., da Organisten Ratze Clausen leverede en
 Aargang af Kirkemusik til alle Fesrdagene for 20 Rdr. I Marts
 1760 kjøbtes for 30 Rdr. et Positiv eller lidet Orgel paa 4 Stem-
 mer, som endnu have i brugbar Stand, og benyttes ved den dag-
 lige Morgensang. Det er forfærdiget 1750 af Orgelbyggeren And
 Worm, og er formodentlig kjøbt paa anden Haand ved Auction
 eller underhaanden, da det oprindelig neppe har kunnet leveres for
 100 Rdr. At Skolerne, eller maaskee især enkelte af dem i Be-
 gyndelsen af det 17de Aarhundrede have været i Ny for Disciplenes
 musikalske Dygtighed, synes ogsaa at bestrykes ved det Brev af 6te
 Januar 1618, hvorved Christian den 4de befaler Biskoppen i Aar-
 hus, Jens Gjedesen, at han af de ham underlagte Skoler skal
 udtage 3 Personer, een af de bedste Bassister, en Tenorist og en
 Altist, „som dygtige og tjenlige kunde blive udi vort Cantori for
 Musikanter at bruges og dennem siden hid til vor Kjøbstad Kjøben-
 havn med forderligste Leilighed at fremstille,“ Hübergh's Altstykker
 2 B. S. 36. Om Vedkommendes Tilboielighed til at indtræde i
 den ny Livsstilling, synes der ikke at have været Tale.

*

*

*

Af hvilken Soliditet det gamle Skolehuus oprindeligen har
 været, kan ikke med Bestemthed vides. Dog er det sandsynligt, at
 det, som en Fløi af den gamle Klosterbygning har havt stærke
 Mure og hørt til de Bygninger, som, vel vedligeholdte, gjennem

mange Aarhundreder kunne trodse Tidens ødelæggende Angreb. Men det er ligesaa sandsynligt, at Skolen i det første Aarhundrede efter Reformationen kun har havt Iden Evne til at gjøre Bekostninger paa Bygningens Vedligeholdelse. Herom savnes dog alle Efterretninger. Som de sildigere endnu forhaanden værende Regnskaber udvise, blev der fra 1681 af fast aarlig foretaget Reparationer, der dog, efter de derpaa anvendte Summer at domme, ikke have været saa betydelige, at de kunde frelse Bygningerne fra Undergang. I det Mindste fra dette Aar af indtil 1739 udførtes alle Reparationer paa Skolens egen Bekostning, uden at dertil bidroges Noget af Byens Kirker. Næmeligviis er denne Forpligtelse, der ved Christian den 5tes Lov 1683 var Kirkerne paalagt, ikke overalt bleven overholdt, før den ved Skoleforordningen af 1739 atter blev indstfjærpet.

Det var derfor intet Under, at den gamle Skolebygning bestandig mere og mere forfaldt indtil, den endelig henimod Midten af det 18de Aarhundrede blev saa brostfældig, at man begyndte at tænke paa Midler til at erholde en ny og bedre indrettet Bygning.

Det var en heldig Omstændighed for Aarhus Cathedralsskole, at den paa en Tid, da den ikke blot i Henseende til sine Bygninger stærkt var kommen i Forfald, i den lærde og dygtige Magister, senere Professor og Justitsraad Jens Worm i Aaret 1745 havde faaet en Rector, der til sine store Fortjenester af Undervisningen og Disciplinen ogsaa søiede den, at det uidentviis i Særdeleshed skyldes hans ivrige Bestræbelser, at Skolen under hans Bestyrelse fik et nyt og for den Tid endog meget anseeligt Locale. Men Udførelsen af dette Værk var forbunden med store Vanskeligheder. Kirkerne, der efter Christian den 5tes Lov vare forpligtede til at vedligeholde Skolens Bygninger formaaede ikke, — saaledes hed det i det Mindste — at udrede Noget dertil; og da her ikke var Tale om at vedligeholde en gammel Bygning, men om at opføre en ny, kunde vel heller intet til dette Diemeed flækkeligt Bidrag ventes fra denne Side. Worm meente dog, at Kirkerne burde have bidraget Noget; men denne Mening fandt ingen Indgang hos Vedkommende.

At allerede flere Aar før Bygningsarbeidet tog sin Begyndelse skriftlige og mundtlige Forhandlinger derom med vedkommende Au-

toriteter have fundet Sted, sees deraf, at alt 1756 efter Worms Forslag en Indbydelse til ved Bidrag at komme Skolen til Hjælp udstedtes, dog, som det synes, kun til Stiftets Geistlighed. Det Indkomne beløb sig efter en af Ammannens H. Kühr i 1763 givne Generalfortegnelse til 931 Rdr. 4 Mk. 4 S.; dog var, som siden vil sees, denne Sum ikke givne af Geistligheden allene. Først under 26de April 1762 indgik Forstanderskabet med en Indstilling til Stiftsøvrigheden angaaende Bygningsarbeidet. Indstillingen, der er conciperet af Worm, men kun underskrevet af Forstanderne Stiftsprovst Rottbøll, Borgemeister Gleerup samt Raadmændene Müller og Schytte, vil jeg, da den udbreder Lys over den hele Byggeplan, og de Midler, man havde til dens Udførelse, her lade afstrykke. Den lyder saaledes:

„Deres Excellence

Høis og velbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand og Conferentsraad de
Schouboe,

Høiædle og høiærværdige Hr. Biskop Hygom.

Raadige og høigunstige Herrer!

Saa fornødent, som det længe haver været, at faae den i Bund og Grund forfaldne latinske Skoles Bygning her i Byen saaledes istandsat, at den baade kunde være brugelig og beboelig for Bedkommende, og ikke skulde staae til Banære for hele Byen, saa anselegent haver man hidindtil ladet sig være, at see dette Mærke opnaaet.

Saa længe det var nogenledes muligt, at Reparation kunde hjælpe, er den og paa sine Tider foranstaltet. Men da Bygningen nu omsider i sig selv er saa plad forfalden, at den Bekostning, som derpaa videre anvendes, aldeles vilde være spildt, saa haver man omsider reent maattet overgive Reparation, og i nogle Aar tillagt Collegis Scholæ en vis aarlig Penge af Kirken til Huusleie istedet for de dem ellers destinerede Kamre. Man har derfor været betænkt paa, aldeles at nedbryde den gamle Skole og de til Conrector og Hørerne indrettede Kamre, og igjen af ny at lade opføre en anstændig Bygning langs ud med Gaden, saavel til Bolig for Hørerne, som til Skole i sig selv. Udi den Absigt er allerede for nogle Aar siden for Skolens Regning indkjøbt henimod 300 Rdr. ulædsket Kalk,

som ligger i Grube, ligesom vi ogsaa i indeværende Aar have accorderet med Hr. Oberstlieutenant Hoff paa Nyomgaard om 150,000 Muursteen at levere efter den os tilsendte og af Muurmesterlauget her i Byen approberede Prøve. Vi have end ydermere, for nærmere at komme til Maalet, efter bedste Overlæg ladet en i slige Ting erfaren Mand gjøre en Tegning og Overslag over denne forventede Bygning, hvilken vi herved underdanigst og allerydmygst have den Ære at instruere til høigunstigst Approbation, forinden vi videre herudi foranstalte. Af Tegningen kan gunstigt erfares, at man tænker at bygge med Grundmuur som det Bestandigste og altsaa Tjenligste til publiqe Ting. Man havde gjerne ønsket, at opføre en Bygning af 2 Etager, og derudi tillige at indrette Bopæl for Conrector; men ved næiere Overslag er det befundet, at blive alt for kostbart; og som man ikke har vidst Udveie til saa anseelig Capital, som dertil maatte udfordres, have vi holdt det for taaleligere, paa Deres Excellences og Høiærbørvigheds høigunstige Approbation, ved et Tillæg at forbedre den Humsleie, som Conrector nyder af Kirken, og ikke gribe videre an end man nogenlunde kunde vente at udføre, nemlig en Bygning til Skole i sig selv, og Værelser for de fire Colleger som Tegningen nærmere udd viser; dog kan der paa den dobbelte Dvift blive et Værelskammer for Rector, et for Conrector, og et aparte Værelse, som kunde anvendes til et Bibliothek, om et saadant med Tiden kunde samles ¹).

Det vil nu da komme an paa Penge til slig Bygning. Kirkerne burde vel gjøre Bekostningen; men som deres, i Særdeleshed Domkirkenes Wilkaar, ikke taale megen Besværing, saa have vi været betænkte paa andre Udveie, for saavidt muligt at skaar dem, endskjondt et taaleligt Tilskud ikke kan ansees for saamegen Besværing, naar der igjen spares den Kammerleie, samme giver Hørerne. Imidlertid haver Skolen selv en samlet Capital, omtrent 2,200 Rdr., som ikke tilhører noget Legatum, men ved Veilighed Tid efter anden

1) Til alt dette er dog Pladsen i Dviften siden befunden utilfrækelig, da den foruden det Rum, som Krappen og Gjennemgangen til Loftet udfævede, kun indeholdt 2 Værelser, et større paa 3 Fag og et mindre paa 1 Fag, hvilke begge siden benyttedes til Bibliothek.

er oplagt; samme tænke vi, paa de høigunstige Herrers Approbation, dertil kunde anvendes. Stiftets høie Dyrighed haver saavel ved Exempel som Dymuntring tilveiebragt os en anseelig frivillig Gave, omtrent 700 Rdr., som til samme Brug er destineret. Hr. Ebbesen i Lyngaae gav forgangen Aar atter 100 Rdr. og Hr. Provst Høgh i Skanderborg 50 Rdr. at begynde med. Resten recommanderes Deres Excellences og Høiarværdigheds høigunstige Bevaagenhed ved foresaldende Leilighed at have Skolen i Erindring. Dersom nu denne Tegning og dette gjorte Forslag finder Deres Excellences og Høiarværdigheds gunstige Bisald, saa tænke vi jo før jo hellere at angibe Bærket, og ved Licitation paa de høie Herrers nærmere Approbation i denne Sommer at see anskaffet de fornødne Materialier, saavel som ogsaa Haandværkernes Arbeide betinget."

Denne Indstilling blev af Stiftsøvrigheden approberet, og i Sommeren 1762 blev den gamle Skole nedbrudt. Materialier vare tildeels allerede tidligere indkjøbte, og de øvrige anskaffedes i dette og det følgende Aar. Det af Forstanderne i Skrivelse til Stiftsøvrigheden nævnte Dverflag, affattet af en vis S. Mørup beløb sig i Alt til 3,955 Rbd. 4 \mathcal{L} 2 sk ., men har den Paategning, at det vel ikke i alle Maader vilde befindes tilstrækkeligt; hvilken Formodnings Rigtighed ved Erfaringen noksom blev godtgjort. Dver det hele Bygningsarbeide forefindes intet særregent samlet Regnskab, men de Indtægter og Udgifter, dertil medgif, ere anførte i Skolens Regnskaber for Aarene 1758—66. De Summer hvorover Skolen kunde disponere vare følgende:

Dens egne dertil opsagte Capitaler	2,673 Rdr. 2 \mathcal{L} = sk .
Indsamlede Gaver	931 — 4 — 4 —
Renterne af disse som i nogle Aar vare udsatte	84 — = — = —
Salig Fru Kammeraadinde Grønvoolds Gave ved Testament	1,000 — = — = —
	<hr/>
	4,689 Rdr. = \mathcal{L} 4 sk .
Udgifterne beløb sig til	5,302 — = — 6 —

Altsaa en Deficit af 613 Rdr. = \mathcal{L} 2 sk .

Den 3die November 1765 vare Skolens Resourcer saa aldeles udtømte, at der til en Snekker for hans Tilgodehavende maatte ud-

stedes en Obligation paa 200 Rdr. og en Dito udstedes til Kammeraad Geertsen for 150 Rdr., hvilke i Aarene 1767 og 68 bleve indfrieede. Naar den øvrige Underballance er dækket, sees ikke.

Hvad de til Bygningsarbeidet indkomne Bidrag angaaer, bemærkes følgende:

Af Fru Grønvolds Testamente har jeg ingen Afskrift kunnet finde. Worm benævner hende saaledes, og naar Tauber S. 118 nævner Anna Catharina Schucardt som Giverinde, formoder jeg, at dette maa have været hendes Døbe- og Familienavn. Af det Offentlige synes intet andet Bidrag at være ydet end 100 Rdr., som Apotheker Selmer her i Byen skulde erlægge for sit Privilegium, og som Kong Frederich den 5te, efter Stiftamtmandens Levezows Indstilling, tillod at maatte anvendes til Skolens Bygning.

Af de private Givere udmærkede sig i Særdeleshed næst efter Fru Grønvold:

Stiftamtmand, Geheimer. Levezow	100 Rdr.
Biskop Hygom	60 —
Præsten Dr. Pontoppidan . . .	100 —
Præsten Ebbesen i Lyngaae . . .	200 —
Prost Høegh i Standerborg . . .	50 —

Bidragene indsamledes herredsviis og vare af meget forskjellig Størrelse. Hasleherrered findes anført for 61 Rdr. 4 $\frac{1}{2}$, men heraf bidrog Skolens Lærere 41 Rdr. (Worm gav 12 Rdr.), Ringherreds Præster gave 35 Rdr. 4 $\frac{1}{2}$, Molsherred 32 Rdr. 2 $\frac{1}{2}$, Nørreherred 20 Rdr. 4 $\frac{1}{2}$, Boerherred 28 Rdr. 2 $\frac{1}{2}$, de øvrige mindre Summer. Fra Gjerlev-, Hattings-, Østerlissberg-, Hids- og Hadsherred indkom Intet. Mærkeligt nok er det, at der af verdslige Embedsmænd, paa Stiftamtmanden nær, af Byens Borgere og Omegnens Godsceiere aldeles intet Bidrag blev ydet. Under lignende Omstændigheder vilde dette vistnok i vore Dage have forholdt sig anderledes. Heller ikke findes der Spor til, at Byens Kirker have bidraget Noget, naar man undtager, at der fra Domkirken leveredes 2 gamle Liggstene til Indbygningen af de Inscriptioner, derattes over Hovedindgangsdøren til Gaden, og at Kirkeinspektionen tillod at hente en Deel Grundstøen til Bygningen fra Stranden ved St. Olai Kirke-

gaard; en Tilladelse, der var meget uforsvarlig, og sandsynligviis har bidraget til at en stor Deel af denne Grund siden er bortskyllet af Havet. Vist er det, at Kirkeinspectionen ikke greb sig an ved denne Leilighed.

Smidlertid begyndtes Arbeidet med de Midler, man havde. I Marts 1763 lagdes Grundstenen af Stiftamtmanden Schouboe og i Foraaret 1766 stod Bygningen fuldeendt, og blev af Worm indviet med en Tale, som ikke her høves, men som Tauber ved Udarbejdelsen af Skolens Historie erholdt tillaaens af afdøde Professor og Rector D. Worm i Horsens.

Ved at gjennemgaae Skolens Regnskaber, der findes i Stiftsarchivet, saavel som de Papiere Bygningen vedkommende, som endnu høves i Skolens Archiv — de ere langt fra ikke fuldstændige — kan man ikke andet end beundre den udholdende Arbeidsomhed og Dygtighed, Worm her lagde for Dagen. Citationsvillkaar, Recordter om Materialier og Arbeidsløn m. m. findes alle skrevne med hans egen Haand. Overalt seer man at Manden, udmærket, som han var ved grundig Lærdom, tillige har viist sig som en i det practiske Livs Forretninger saare dygtig Mand. Dette erkjendte ogsaa Skolens Forstandere, hvis Beredvillighed til at imodekomme hans Onsker, Worm i sin Indvielsestale berømmer; (see Tauber S. 121) og da han i Marts 1766 havde indbudt dem til at overvære Hvittideligheden, takkede de ham i de forbindligste Udtryk for Indbydelsen saavel som for det Tilsyn, han fra først til sidst havde havt med Alting, „thi,“ sigte de, „uden samme skulde vore bedste Anstalter have manglet fornøden Drift, og Bygningen hverken saa hastig eller saa prægtig have reist sig af sit Stev, som nu sees paa denne Dag, den berømmelige Rector Worm til uødeligt Greminde hos en skjøn som Efterslæggt, Byen til Bær, alle Gode, men i Særdeleshed os til Glæde, som Intet ivrigere attraae (uagtet vore Bestræbelser ikke saa gunstig udtolkes af een og anden ubesøiet) end at være saa vigtig en Deel af det Almindelige som Skolen og dens Lærere til nogen Nytte, hvorom hvistærede Hr. Professor vilde behage i Fremtiden at forsikre sig, saavel som om den særdeles Høisagtelse, hvormed vi henleve“ &c.

Deres Hovedindgangen vare de tvende ovenfor omtalte Stene

indmurede; paa denn mindre stod Frederik den 5tes Navnetræk, paa den større følgende Indskrift:

Ædes hæ D. O. M. et Musis Arhusiensibus sacræ, primum deformes ruinis, vetustate sublapsæ suis partim sumtibus, partim liberalitate publica e rudibus ita resurrexere anno MDCCLXIII auspiciis D. Olai Borrichii de Schouboe, ¹⁾ Equitis aurati et Præfeci dioeceseos et D. Petri Hygom Episcopi, cura D. Christiani Michaelis Rottböll Professoris Theologiæ et Præpositi, D. Martini Andræ Geertsen, Consiliarii cameræ, Frederici Christiani Gleerup, Erasmi Erici Müller Consulium, Mathiæ Fellum et Canuti Schytte Senatorum Arhusiensium, Rectore Mag. Jano Wormio, Philosophiæ in Universitate Hauniensi Professore, Conrectore Balthasaro Halse ²⁾.

Worm havde forfattet 3 Indskrifter til Udvalg, to kortere, den 3die med Tilføielse af Skoleinspecteurernes Navne. Den sidste antoges af disse „for Efterkommernes Skyld, som ofte af deslige Mindemærker hente et og andet Lys.“ „Til et Taknemmeligheds Tegn mod Publicum og Skolens fortjente Lærere“ tilføiede Skoleforstanderne Ordene: suis partim sumtibus, partim liberalitate publica, og siden Navnene Rect. J. W. et Conrect. B. H. Af Indskriften fremgaaer saaledes klart, at Kirkerne Intet have bidraget, som fortjente at omtales.

Skolebygningen stod der nu, en solid grundmuret Bygning af 72 Alens Længde og 16 Alens Dybde, og, som Tegningen viser, (Pl. 1 F. 2) af et ret anseeligt Dre. Ved en bred Corridor, (Pl. 1 Fig. 3 c.) som gik tværs igjennem Bygningen, var den deelt i tvende lige store Dele, hvoraf den ene var indrettet til Læseværelser og den anden til Beboelsesleilighed for 4 Lærere, som hver fik 3 Værelser (Fig. 3 d—d.) Læseværelserne vare kun to, øverste Klasse eller Mesterlectien, (Fig. 3 a.) adskilt fra det øvrige Rum ved et Paneel, der var forsynet med dobbelte Glasdøre og to Vinduer, og hvori der stod et dobbelt Catheder; og nedenfor dette et stort Værelse (Fig.

¹⁾ Levezows Eftermand. ²⁾ Denne Steen, der ved Ombygningen ikke mere kunde beholde sin Plads, er nu indmuret i Entreebygningen ud til Gaarden.

3 h.) med et Slags Catheder i hvert Hjørne, hvor de fire Hørere underviste hver sin Klasse. Bygningen var forsynet med en dobbelt Dvift, i hvilken siden Bogsamlingen opstilledes. Smidlertid fattedes der Meget i Bygningens hyggelige og bequemme Indretning, deels vel en Følge af den Tids indskrænkede Fordringer, deels vel ogsaa af Mangel paa de fornødne Pengemidler. Skillerunnsvæggene bleve opmurede med Leer og ikke afpudsede, men kun overstrøgne med Kalk; alle Værelser havde kun enkelt Brædeløst, og hvad der var det Værelse, Læseværelserne manglede Kaffelovne, hvorfor ogsaa Høerne om Vinteren underviste hver sin Klasse i deres egne Værelser. Rector og Conrector, der skifteviis, hver 3 Dage om Ugen, underviste øverste Klasse, benyttede dertil Dviftværelset.

Til samme Tid blev en stor Deel af Skolens Grund udlagt til en Have for de paa Stedet boende Hørere. I denne, nærmest mod Havet, lod tvende af de daværende Lærere, Conrector Grossmann og daværende Hører siden Consistorialraad og Sognepræst i Åstrup C. Begtrup, i Marts 1765 paa egen Bekostning opføre et grundmuret Lysthus, som de siden ved Gavebrev af 17de Marts 1807 skænkede til Skolen under Villkaar, at det for Fremtiden af Skolens Kasse forsvarligt skulde vedligeholdes. Gavebrevet læses i Conferentbr. Engelstofts Annaler 1807 3 Dv. S. 137. Dver Døren blev indmuret en Steen med følgende Indskrift: *Delicias has æstivas Superiorum consensu propriis sumtibus Anno MDCCLXV exstructas Scholæ qualicunqve ornameto, Collegis, qui succedunt delectamento esse voluerunt H. E. Grossmann. Coll. cl. IV. C. Begtrup. Coll. cl. III.* Dette Lysthus er nu sat i Forbindelse med det dertil stødende Gymnastikhus, og Stenen med Indskriften er indtil indmuret i Lysthusets Væg. Den omtalte Have er nu, da Ingen af Lærerne have Bolig i Skolebygningen, nedlagt, og Pladsen anvendt deels til Opførelse af de nye Bygninger, deels til Udvidelse af Legepladsen. En Strimmel er, som siden vil blive omtalt, afstaaet til Byen, og det tilbageblevne nordøstlige Hjørne forenet med Rectorgaardens Have.

Fra 1766 til 1806 foretoges ingen væsentlig Forandring med Bygningen.

Derimod fik Skolen i dette Tidrum en længe savnet, og for

dens Virksomhed høist vigtig Indretning, i det der i Aaret 1775 derved grundlagdes et Bibliothek. Om dettes Stiftelse og Fremgang har jeg i mit Gudbydelseskrift til Reformationseften 1836, fortsat til Hovedexamen 1837, meddeelt Underretning; men da det ikke kan forudsættes at dette Leilighedskrift nu er i mange Læseses Hænder, maa jeg ansee det for nødvendigt, her at gjentage det Vigtigste deraf i Forbindelse med nogle Tillæg.

Allerede tidligere er det omtalt, at Skolen i en ældre Periode eiede adskillige Bøger, hvilke vel efterhaanden vare opslidte, og i mange Aar ikke synes ved ny Tilvæxt at være erstattede. Ved Skolesforordningen af 11te Mai 1775 blev det befaleet, at enhver Skole efter Evne og Leilighed skulde anskaffe et Bibliothek. Til den Tid eiede Skolen kun to Bøger: *Polyanthia sive Florilegium magnum Jos. Langii* og *Joan. Clerici Opera philosophica V. 1-2*.

Som færegne Indtægtskilber havde ovennævnte Forordning anvist de 10 Rdr., som af enhver Privatist skulde erlægges til nærmeste Skole. Fremdeles allehaande Bøder, som af Lærere, Disciple og Andre erlagdes for visse Overtrædelser ¹⁾.

For Aarene 1775 til 78 udgjorde Bibliothekets samtlige Indtægter kun 40 Rdr. 2 Mk. 12 S. og Skolen skulde, som daværende Rector Th. Krarup siger, scemt have opnaaet nogen betydelig Bogsamling, hvis ikke adskillige Belgjorenes uventede Gaver mærkeligen havde befordret dette nyttige Verk.

I Aaret 1778 skænkede Kong Christian den 7de 200 Rdr.

¹⁾ Hertil hørte: Mulcter, som erlagdes af Lærerne, naar de reiste bort uden Biskoppens Tilladelse; af dem, som antog private Informatorer, som ei vare immatriculerede ved Kjøbenhavns Universitet; af de Lærere, som ved Banden Sværgen og anden Ugudelighed forargede de Unge (denne Bestemmelse blev ikke overholdt, men kunde i min og mange endnu levendes Skoletid have været meget indbringende); af Disciplene for Forsømmelse af Sangopvartningen i Kirken, samt af de Bertshuusholdere, som tillode Disciplene at drikke og spille med deres øvrige Gjæster. Af disse Mulcter findes dog i Bibliothekets Regnskab ikke anført andre end de for Disciplenes Forsømmelse af Kirken, samt tvende Mulcter, hver paa 1 Rdr., erlagte af en Knapmager og en Kobbersmed som holdt Bertshuus og havde givet Disciplene Udgang dertil.

til Bibliotheket, formodentlig efter Indstilling af daværende Statssecre-
 tair D. Høegh Guldberg, ved hvem Pengene bleve tilstillede Bis-
 kop Høe, der paatog sig at besørge Bøger derfor indkjøbte til
 Bibliotheket. Fremdeles bevilgede Kongen samme Aar, at Borg-
 mester Gleerup fik Bestalling som Justitsraad, mod at erlægge
 100 Rdr. til Skolens Bibliothek. Endnu samme Aar erholdt Sko-
 len en Samling af for størstedelen philologiske Bøger, som afdøde
 L. Vegerølev, Sognepræst til Hagensberg paa Als, havde legeret.
 Samlingen bestod af 264 Bind og indeholdt mange gode og ikke
 blot for den Tid brugbare Værker, men ogsaa meget Ubetydeligt.
 Siden den Tid indkom mange Gaver fra private Velgjørere, hvis
 Navne i det ovenfor citerede Program ere anførte.

For de af Kongen skjænkede 200 Rdr. indkjøbtes af Biskop
 Høe 117 Bind. I Aaret 1779 gav Sognepræsten til Rimsøe og
 Kastbjerg Menigheder her i Stiftet Chr. Høst til Skolens Biblio-
 thek 100 Rdr., hvilke tilligemed de af Justitsraad Gleerup erlagte
 100 Rdr. bleve udsatte, for at Renten deraf skulde anvendes til
 Indkjøb af Bøger. Hertil soiedes i Aaret 1785 endnu 100 Rdr.;
 men om disse vare tilveiebragte ved Gaver eller ved Opsparelse af
 de aarlige Indtægter, kan af Regnskaberne ikke sees.

I Aaret 1783, den 29de Januar, paa Kongens Fødselsdag,
 blev Bibliotheket indviet ved en Tale af Rector Krarup. Bøgerne
 vare da opskillede i de tvende Værker i Dvisten, hvor de forbleve
 til Aaret 1807.

Ved Reglementet af 2den Febr. 1790 for det af Statsraad
 Andr. Carl Teilmann oprettede Stamhuus Nørholm skjænkede
 bemeldte Statsraad til hver af de lærde Skoler i Ribe, Colding,
 Fredericia, Horsens, Aarhus, Randers, Viborg og Aalborg een
 Gang for alle 200 Rdr. til Bøgers Indkjøb, og bestemte, at der
 siden af Stamhuuseierne til hver af de ovennævnte Skoler samt til
 Roeskilde Skole aarlig skulde udbetales 20 Rdr. Testator overlod
 sin nærmeste Efterfølger frit Valg, at udbetale de 1000 Rdr. enten
 i rede Penge eller i Bøger af hans efterladte Bibliothek, efter de
 Priser, han derfor selv havde givet; dog med Rabat af 20 pCt.
 I Bibliotheksprotocollen finder jeg, at Aarhus Skole har modtaget
 sin Deel i Penge. Jeg maa endnu kun bemærke, at den ovenfor

nævnte Capital af 300 Rdr. ved Pengesforordningen af 1813 blev omskrevet til 75 Rbd. Selsv.

I Mæret 1791 bleve Læseværelserne forsynede med Rakkelovne, een i Mæsterlectien og to i Underfölen. Som en Følge heraf indkjöbtes i samme Mæret 10 Favne Bogebrände, der med Transport, Saugelön og Opbæring paa Postet kostede 51 Rdr. 1 Mk.

*

*

*

I Mæret 1806 indførtes i Aarhus Skole med visse Modificationer den i en Deel Mæret forberedede, og tidligere i nogle Skoler (Kjöbenhavn, Odense og Christiania) prøvede Reform, og som en Følge heraf maatte Skolebygningen indrettes paa en til Underviisningsplanen passende Maade. Överste Klasse beholdt sin forrige Störelse (1 Pl. Fig. 4 a), og det övrige Rum inddeelt i 3 Klassværelser (bb), der alle ved Mellemdöre, forsynede med Glasruder, stöde i Forbindelse med hinanden, og hvert for sig havde Udgang til en fælleds Corridor. För at erhölde den nödvändige Plads, bleve to Værelser, hvert paa eet Fag, tagne fra Lærernes Beboelsesleiligheder (c—e), og anvendte til Læseværelsernes Udvidelse. Corridoren (a) lagdes til Gaarden, Læseværelserne til Gaden, hvilket var en meget uheldig Förändring, hvorved icke blot Bygningen tabte i sit Udörtes, men ogsaa Underviisningen i höi Grad besväredes ved de förbisfärende Vögne. Sgävidt man af Correspondencen angäende denne Förändring kan see, har der väret en betydlig Meiningsförskjellighed mellem Stiftsövrigheten och Förstanderskabet om Bygningens fremtidige Indretning. Stiftsövrigheten vilde have Læseværelserne ud til Gaarden, Höredödingangen til Gaden conserveret, nye Cathedre och Læsepulte anskaffede och Communicationsdöre mellem Klasserne anbragte; Förstanderskabet vilde, som en af dem gjort Indstilling udviser, det Modsatte: Gadedören skulde tillämnas, Klasserne ligge till Gaden; Lærernes Cathedre vare gode nok, (de vare virkelig saa slet indrettede som möjligt, och brugtes derfor näst aldrig. Lärerne sadde paa Stole; Een af dem sädvanlig paa Bordet). Ved at beträgte det tillämdte Rids af Pulte, kunde Förstanderne icke noksom ynkas (i Concepten siden rättet till „förändras“) över vor Tidssalders Künsten, der mere higer efter det Ny end efter det Bedre.

Forstanderne vare ikke engang enige om, at de gamle Værelse og Bænke skulde afhøyles og males, hvilket vilde medføre en betydelig Bekostning, og lovede kun liden Varighed. Skillerummet mellem Classerne kunde sættes af sammenploiede Tjæle, ikke som foreslaaet af Lømmerværk og Muur. Overalt havde de stedse haft Hovedsagen for Dine, og dernæst at spare. Dette heist conservative Votum blev dog, som vel var, af den kgl. Direction i det Hele ikke taget til Følge. Dog tilnærmedes Hovedindgangen, og Løseværrelserne henlagdes til Gaden. De stridende Parter kunde saaledes slutte en nogenlunde ærefuld Fred, hvormed Skolen dog ikke var aldeles vel tjent. Forstanderskabets Sparksomhed bliver saameget mere forunderlig, som Regnskaberne udvise, at Skolen til samme Tid, foruden sine øvrige betydelige Capitaler og Eiendomme, ogsaa havde en opsparret Capital af 1700 Rdr. Omkostningerne til den hele Forandring beløb sig efter det approberede Overflag til 804 Rdr. 2 Mk., af hvilken Sum Kirkerne dog udredede en Deel, i det Mindste 179 Rdr. 2 Mk. Men i andre Maader blev da Bygningen ogsaa som den var med sine noptrukne Vægge og sit enkelte og aabne Brædeløst.

Ved denne Forandring blev Skolens Bogsamling bortflyttet fra Kvistværrelset til Rectorgaardens, hvor det i to smaae, endog fra hinanden aldeles adskilte Værelser fik en meget usfordeelig Plads. Rectoren var i denne Henseende undskyldt, og man maa snarere undre sig over, hvorledes der kunde stilles den Fordring til ham, at han i sin dengang slet indrettede og ligesaa slet vedligeholdte Bolig enten skulde indrømme Værelser til en Adjunct eller modtage Bibliotheket. Han valgte det Sidste. Ved min Embedstiltrædelse, da Bygningen undergik en Forandring, blev Bogsamlingen flyttet til det største Værelse i øverste Etage, hvor Rummet dog tilsidst blev saa indskrænket, at Bøgerne i flere Aar ikke ordentlig kunde opstilles. At der erholdtes et andet Bibliothekslocaler var derfor ligesaa nødvendigt, som det er glædeligt, at man nu i den nye Skolebygning har opnaaet et saadant, der i enhver Henseende svarer til sin Bestemmelse. Bibliotheket indeholder for Tiden mellem 5 til 6 Tusinde Bind. Kvistværrelserne bleve fra 1806 af anvendte til Opbevaring af en Mineralsamling og andre naturhistoriske Gjenstande.

Bygningens Tilstand forblev nu usforandret til Aaret 1818, da

den Kongelige Direction efter Indstilling af daværende Rector Steu-
gaard bevilligede, at Løstene i alle Værelser, saavel Klasse-
værelserne som de, der beboedes af Lærerne, maatte gribes, hvilket
udførtes efterhaanden i et Tidrum af 4 Aar.

Skolen havde saaledes til denne Tid et efter den gamle Under-
viisningsplan vel indrettet, ja endog anseeligt Locale, naar man
undtager Savnet af et Bibliotheksværelse, og den uheldige Beliggen-
hed til Gaden. Den første Mangel kunde dog have været afhjulpen,
naar nogle af Lærernes Værelser mod Erstatning dertil vare blevne
anvendte. Længere hen i Tiden (1835) tillod den Kgl. Direction,
at to af Lærerne maatte, efter privat Overenskomst, overlade deres
Værelser til Stiftsbiblioteket, paa Vilkaar, at dette skulde bortflyttes,
saasnart Skolen selv havde Værelserne fornøden. Denne Nødvæn-
dighed indtraf i Aaret 1847.

Da det imidlertid mere og mere erkjendtes, at Disciplenes hidtil-
værende Inddeling i fire toaarige Classer var meget ufordeelagtig
for Underviisningen, idet Disciple af meget forskjellige Kundskaber og
Udvikling maatte undervises sammen, indgav Udgiveren af disse
Blade i Foraaret 1842 et underdanigst Forslag til den Kongl. Di-
rection, at en ny Klasse maatte oprettes, eller nederste Klasse deles
i to, ligesom ogsaa, at nogle af de Lærerne tilhørende Værelser
mod Godtgjørelse maatte anvendes til Brug for den nye Klasse.
Dette blev af Directionen bevilget, ligesom ogsaa i næste Aar at
den Klasse paa samme Maade maatte deles og endnu een Lærers
Værelser mod Godtgjørelse dertil anvendes. Godtgjørelsen fastsattes
til 72 Rdr. for hver Lærer, dog kun for de nærværende Læreres
Embedstid. Med denne Foranstaltning var dog den Ubequem-
lighed forbunden, at de to nye Classers Disciple maatte have Ind-
gang gjennem den tredje Classens Værelse. Men Indretningen var
kun midlertidig, og man nærmede det Haab, snart at faae den hele
Skolebygning forandret og inddeelt paa en til Underviisningsplanen
passende Maade, hvorom der adskillige Gange gjordes Indstilling
til den Kgl. Direction. Heldigviis blev denne Sag sat i Vero, da
Bygningen, indrettet som da paatænkt, ingenlunde vilde have svaret
til de Fordringer, de nyeste Reformplaner have gjort gjældende.

Ked Kongl. Resolution af 9de Februar 1844 bevidedes en af-

mindelig Reform af alle Landets lærde Skoler og det bestemtes, at dermed skulde gjøres en Prove i Metropolitan-skolen, Odense Cathedral-skole og Kolding lærde Skole. For det Første kunde denne Resolution ingen Indflydelse have paa de øvrige lærde Skoler; men da Directionen i September 1845 ved Circulaire paalagde Rectorerne, at afgive Betænkning om, hvilke af de i den af Directionen under 25de Juli s. A. udstedte provisoriske Plan givne Bestemmelser enten strax, eller i den nærmeste Fremtid i de respective Skoler kunde bringes i Anvendelse, bevilgede Directionen efter derom herfra modtaget Betænkning, at adskillige Forandringer i Underviisningsplanen i Aarhus Skole maatte iværksættes. Disse, som ere meddeelte i Programmet for 1846 vedkomme ikke videre nærværende Arbeide.

Da imidlertid Bygningen i dens daværende Omfang, og med den Fordeling af Værelser, som hidtil havde fundet Sted, ikke vilde afgive tilstrækkeligt Rum, naar den befalede Udvidelse af Underviisningen fuldstændigt skulde indføres, indgik Forstanderskabet under 17de October 1846 gjennem Ephoratet til Directionen med et Forslag til en Ombygning og Udvidelse af Localet, saaledes som man formeente det hensigtsmæssigst kunde indrettes, for at svare til Fordringerne i den ny Underviisningsplan. De hermed følgende Overslag og Tegninger, udførte af Bygmester Schrøder heraf Byen, gif ud paa, at udvide det egentlige Skolelocale ved Paabygningen af en Andenetage, hvortil, efter anstillet Undersøgelse, Grund og Muur ansaaes for at have den fornødne Styrke; at henlægge Klasseværelserne til nederste Etage og indrette den øverste til Solennitetsaal, Bibliothek, Naturaliesamling m. m., hvilket Arbeide ansloges til 9,908 Rbd. 88 $\frac{1}{2}$. Tillige medfulgte et Overslag over Opførelsen af et Gymnastikhuis af Bindingsværk til Beløb 1,303 Rbd. 92 $\frac{1}{2}$, samt et Brænde- og Materialhuis for 547 Rbd. 67 $\frac{1}{2}$. Overslagenes Totalsum var saaledes 11,760 Rbd. 45 $\frac{1}{2}$.

I November s. A. ankom, efter den Kongelige Directions Forsanstaltning Conferentsraad og Hofbygmester Koch her til Stedet, for at tage Bygningen og Pladsen i Diehyn, og derefter at afgive sin Betænkning om Hensigtsmæssigheden af den lagte Plan. Under 4de Marts 1847 modtog Forstanderskabet gjennem Ephoratet de indsendte Overslag og Tegninger tilbage med Angivelse af de af

Conferentsraad Koch foreslagne Forandringer i samme, samt en ny Tegning til Hovedfacaden, hvorhos det paalagdes Forstanderskabet, snarest muligt at indkomme med nye Overslag i Overeenstemmelse hermed saavel som Overslag over de Bekostninger, som et fuldstændigt nyt Inventarium til Skolen vilde udtræve. Under 26de Marts 1847 indsendtes disse nye Overslag med Forstanderskabets Betænkning til den Kgl. Direction. Deels formedelt de i Løbet af Vinteren forhøiede Priser paa Materialier og Arbeide, deels formedelt, de foreslagne Forandringer i Byggeplanen og Tilføielsen af nyt Inventarium vilde Omkostningerne nu udgjøre:

Til Skolebygningen	11,912 Rbd. 76 s.
= Inventariet	1,380 — 48 =
= Gymnastikhuset	1,855 — 78 =
= Brænde og Materialhuset . . .	547 — 67 =
	<hr/>
	15,696 Rbd. 77 s.

Med bemeldte Overslag fulgte tillige, en Skrivelse fra Aarhus Byes Communalbestyrelse, hvori denne anholdt om, at en Strimmel af Skolens Grund i Gaarden og den hidtilværende Skolehave paa 3 til 4 Alens Bredde maatte overlades Communen til Udvidelse af den Passage, som under Navn af Skolegaden fører fra Pladsen ved Domkirken til det nye Havneanlæg. Da Tilstaaelsen af dette Andragende maatte ansees for at være af ikke liden Vigtighed for Byen, og der ingen Sandsynlighed var for at Skolen vilde komme til at savne den Deel af sin Grund, som forlangtes, blev Sagen af Forstanderskabet anbefalet, under den Betingelse, at Communen efter lovlig Burdering betalte den afstaaede Grundts Verdi, samt afholdt alle de af Afstaaelsen flydende Omkostninger med Medbrydelsen og Gjenopførelsen af et Stykke Muur saavel som Opførelsen af en Entreebygning fra Gaarden til Skolen, hvilken, som Grundtegningen udviser, efter Afstaaelsen vilde blive aldeles nødvendig, da der ellers ikke, uden at adspilte Værelserne, kunde blive Udgang fra Skolebygningen til Gaarden.

Under 11te Juni s. A. modtog Forstanderskabet Ephorats Communication af den Kongl. Directions Skrivelse af 5te s. M., saaledes lydende:

„Paa Directionens allerunderdanigste Førestilling har det beha-
 „get Hs. Maj. Kongen under 14de f. M. allernaadigst at bifalde,
 „at Marhuus Cathedralsskoles Bygning gives en Udvidelse og For-
 „andring med Paabygning af en anden Etage i Overensstemmelse
 „med den af Hofbygmester Statsraad Koch forfattede Tegning
 „og de af Sommermester Schrøder forfattede Overflag og med de
 „af Skolens Forstanderskab i Skrivelse til Stiftsovrigheden af 26de
 „Marts sidstleden foreslaaede Modificationer, dog saaledes, at Solens-
 „nitetsjalen beholder hele Bygningens Vidde; samt at der i Forbin-
 „delse hermed paa de paa den vedlagte Grundplan betegnede Steder
 „opføres et Brænde- og Materialhuus samt en grundmuret Gymnastik-
 „bygning, hvilken dog rykkes saa langt ind mod Skolebygningen, at
 „det i Skolehaven beliggende Vysthuus kan vedligeholdes. Endvidere
 „har det behaget Hs. Majestæt allernaadigst at bifalde, at en Strim-
 „mel af Skolens Grund i Gaarden og den nuværende Skolehave
 „med circa 3 Alens Brede maa overlades Marhuus Communal-
 „bestyrelse til Udvidelse af den Gyde, som fører til det nye Havne-
 „anlæg, under Betingelse af, at Byen, foruden efter lovlig Vurdering
 „at betale den affaaede Grunds Værdi, ogsaa afholder alle de af
 „denne Afstaaelse flydende Bekostninger med Nedbrydelsen og Sjens-
 „opbyggelsen af Muren saavel som af en Entreebygning, hvorigjen-
 „nem Indgangen vil blive fra Gaarden til Skolen.“

Efter Modtagelsen af denne Kongelige Resolution bleve de forberedende Foranstaltninger usfortøvet trafne, midlertidige Læseværelser leiede, Materialier anskaffede, og Accordter med Haandværkerne afsluttede. Det overdroges Bygmester Schrøder, at have Tilsyn med det hele Arbejdes Udførelse. I Begyndelsen af Juli Maaned afbrødes Taget og Dvisten af den gamle Bygning, og man nærmede det Haab, at den nederste Etage, der var bestemt til Classværelser, og hvor ingen ny Ydermur blev at opføre, i Løbet af Sommeren kunde blive fuldstændigt færdig, saa at den til Efteraaret kunde tages i Brug, medens det indvendige Arbejde forfattedes i øverste Etage. Dette viste sig dog efterhaanden ikke at være udsjorligt, i Særdeleshed da Arbejdet, formedelt den gamle Bygnings Beskaffenhed, blev af større Omfang end man fra Begyndelsen af havde troet. Man havde nemlig været af den Formening, at Loftene over nederste

Etage kunde forblive aldeles urørt; men efter Tagets Afbrydelse viste det sig, at dette var umuligt, da Muurlæggerne og en Deel af Bjælkehovederne fandtes asraadnede, og Jernankerne fortærede af Rust. Muren maatte derfor nedbrydes indtil Binduesbuerne, Muurlæggerne fornyes og adskillige Bjælker indlægges. Disse Omstændigheder, saavel som ogsaa den i den Kongelige Resolution indeholdte Bestemmelse, at Gymnastikhuset istedet for Bindingsværk skulde opføres af Grundmur, gjorde Affattelsen af nye Dverslag nødvendig, hvilke under 7de November bleve indsendte til den Kongelige Direction og af Samme approberede. Ved disse Dverslag, der tillige omfattede nogle andre Arbejder, der ikke tidligere havde været medtagne, steg de bevilgede Bygningssummer til det Beløb, som i en nedensfor tilføiet Extract af Bygningsregnskabet vil blive angivet.

Da saaledes Bygningen ikke i Efteraaret 1847 kunde tages i Brug til Underviisningen, maatte denne i den paafølgende Winter fortsættes i forskjellige dertil leiede Værelser, indtil i Foraaret 1848 den nederste Etage var saavidt færdig, at de deri liggende Glasseværelser efter Paaskeferien kunde benyttes. Det Haab, man imidlertid havde næret, at den hele Bygning til næste Skoleaars Begyndelse, den 1ste September 1848, skulde være fuldendt, gik ei heller i Opfyldelse, da den tidlig i Foraaret udbrudte Krig meget standsede Arbeidets Fremme, saa at en Deel deraf maatte udsættes til Foraaret 1849; men da Fjendtlighederne efter Waabenstilstandens Opfyldelse igjen toge deres Begyndelse, og Byen selv i Løbet af Sommeren 3 Gange blev besat af Fjenden, der endelig den sidste Gang fra 21de Juni til 24de Juli blev liggende der med en betydelig Styrke, maatte alle Arbejder naturligviis standse, og kunde først mod Slutningen af August fortsættes, saaledes at den endelig i October saavel indvendigt som udbvendigt var fuldendt. ¹⁾

¹⁾ Som en Mærkelighed ved denne Bygnings Historie kan det anføres, at Gymnastikhuset første Gang blev benyttet, da en Afdeling af de slesvigholsteenske Insurgenter der under Oberst Zastrow i Mai 1848 besatte Byen, der holdt Maaltid, ligesom at Solemnitetsalen tilligemed flere Værelser i øverste Etage foruden Gymnastikhuset i Mai 1849 ogsaa første Gang blev taget i Brug, da deri indlagdes et Antal af vore egne syge og saarede Krigere, der bleve hidførte fra Skanderborg, og forbleve her i tre Dage indtil de kunde overføres til Bogense,

Under den derpaa følgende fjendtlige Occupation blev Gymnasiehuset og Legepladsen af Preussierne benyttet til en Piketvagt om Natten og til Samlingsplads om Dagen; dog bleve Glasfeværelserne forskaandede, saa at Underviisningen kunde fortsættes og kun blev afbrudt de Dage, da Fjenderne brøde ind, og enkelte Gange, naar mere end sædvanlig Uro gjorde det umuligt for Lærerne at besørge deres Embedsforretninger. At saadanne Forhold maatte have en forstyrrende Indflydelse paa Lærernes og Disciplenes Gemytter, er begribeligt; men vi skyldes dog Sandheden den Tilstaelse, at de fjendtlige Krigere, der ofte beløb sig til flere Hundreder, saavel Officierer som Menige, opførte sig saaledes, at der ikke en eneste Gang fra Skolens Side var Anledning til Klage, og at ingen Skade blev tilsoiet Bygningerne. General Hirschfeld forlangte strax efter sin Ankomst alle Specialkaart over Danmark udliveredede fra Bibliotheket; men da de længe siden, efter den danske commanderende Generals Ordre, vare bragte i Sikkerhed, og de udsendte Officierer ved Undersøgelse i Bibliotheket Intet fandt, lod man sig, efter nogle truende Formaninger, dog dermed noie.

Den vedsoiede Plade II angiver Skolens forskjellige Bygninger, saavel som deres Inddeling og Bestemmelse, saa videre Forklaring her vilde være overflødig. Da det var Kong Christian den Ottende, der bød, at denne Skolebygning skulde reise sig, endskjøndt hans uventede Død gjorde, at den ikke kunde fuldendes under hans Regjering, er Frontespicen prydet med hans Navnetræk, hvorunder der er anbragt Emblemer, der betegne de forskjellige Kunster og Videnskaber, hvilket Arbejde er modelleret af Billedhugger Rosenfalk fra Kjøbenhavn og udført i støbt Jern. Derunder er med Cultusministeriets Tilladelse anbragt følgende Indskrift, der er laant af den Romerske Digter Dvid (Trist. lib. III. El. 7 v. 43—44):

NIL NON MORTALE TENEMUS PECTORIS EXCEPTIS
INGENIQQVE BONIS.

o: Dødeligt (eller forgængeligt) er Alt, hvad vi eie, undtagen Hjertets og Aandens Fortrin, hvilke Ord synes paa en sunn og kjernefuld Maade at betegne, hvad der skal være Gjensstand for Skolens Bestræbelse.

Forfatteren af nærværende Blade er ikke berettiget til, at sælde nogen Dom om et Værk af den skønne Bygningskunst; dog tør han antage det som en almindelig Mening, at Bygningens Hovedfacade ved dens ædle Simplicitet, de smukke Forhold og den Ro, der er udbredt over det Hele, gjør et velgjørende Indtryk paa Diet, og harmonerer særdeles vel med Bygningens Bestemmelse ¹⁾. Hvad Bygningens Indretning angaaer, da ere Værelserne lyse, høie og rummelige, og det Hele har et saadant Omfang, at Bygningen maa antages, til enhver Tid at være tilstrækkelig til at opfylde sin Bestemmelse. Det var i denne Henseende fordeelagtigt, at Skolen havde en egen Rectorbolig, hvorved det blev muligt, at anvende Bygningens hele Rum til Underviisningens Fornødenheder. Som den, der fra Først til Sidst har seet Bygningen opføres og indrettes, kan jeg bevidne, at Alt er udført med omhyggelig Flid, af forsvarlige Materialier og med en saadan Soliditet, som Intet lader tilbage at ønske. Jeg bør ved denne Leilighed ikke undlade at nævne de Mænd heraf Byen, ved hvilke Arbeidets Hoveddele ere udførte. Disse ere Hr. Bygmester H. W. Schrøder, til hvem det var overdraget at lede det hele Arbeide, og ved hvem Sommerarbeidet er udført; Hr. Muurmester J. Lund, dHr. Snekermestere Th. D. Ring og L. C. Theilgaard, dHr. Malermestere S. M. Jørgensen og A. E. Nielsen.

Angaaende den ovennævnte Rectorgaard vilde det vel for, Fuldstændighedens Skyld, være passende her at tilføie nogle Ord. Smidlertid er det ikke Meget, derom kan siges. Om Rectorgaarden stedse har ligget paa sin nærværende Plads, kan ikke afgjøres, ligesom jeg heller ikke finder nogen Efterretning om, naar den nuværende Byg-

¹⁾ Paa Tegningen af Hovedbygningens Facade er ved hver Side af Døren anbragt en Lygtebærer, bestemt til at støbes af Jern. Disse bleve dog ikke anskaffede, fordi Ministeriet fandt, at Bekostningen (85 Rbd. Stykket) var uforholdsmæssig stor. I Henseende til Brugten kunne de vistnok undværes; men da de i architectonisk Henseende synes at have deres Betydning, og navnlig at tjene til at dele det temmelig brede og nøgne Rum paa begge Sider af Hovedindgangen, kunde man maafløe haabe, at see denne Mangel erstattet ved andre, der, støbte efter en mindre Maalestok, vel ville kunne erholdes for en langt lavere Priis, og dog for Diet have samme Virkning.

ning der er opført. At den laae der før, 1695 fremgaaer af det ovenfor anførte Skjøde fra dette Aar, og at den er ældre end 1681 vise Regnskaberne, som høves i Stiftsarchivet, og hvori ingen ny Bygnings Opførelse omtales. Rimeligviis er efter Reformationen een af Kannike- eller Vicariegaardene tillagt Rectoren, eller som han da kaldtes Skolemesteren. Efter en Conceptliste i Geheimearchivet findes hos Dr. Hübertz 1 B. S. 142 et Register fra c. 1550 over alle disse Gaarde, med Tilføielse af deres Navne, der beboede dem; men man seer ikke, hvilken der har været Skolemesteren tillagt. Det hedder kun der: „Schollen og Skolegorden er vell bygdt.“ Ved denne Skolegaard maa dog Rectorgaarden være meent. I Aaret 1573 havde imidlertid Rectoren ingen Residentz; thi under 14de Januar d. A. fik Skolemester i Aarhus Lauritz Nielsen af Kongen Brev paa en Gaard, som havde ligget til St. Johannis Evangelistæ Altar, og som var meget forfalden. Denne overlodes ham som Eiendom for sig og Arvinger, imod at han derpaa skulde opføre god Kjøbstedbygning, og deraf aarlig svare 1½ Mark Danff til fattige Pøblinge i Aarhus Skole. (Hübertz 1 B. S. 194). Denne Gaard er dog ikke bleven Rectorresidentz; thi fra samme Aar findes i Raadhuisarchivet Copie af et Brev, hvori det hedder, at Kongen, efterat han havde erfaret, at Sognepræster, Læsemester og Skolemester i Aarhus ingen visse Residentser havde, tillægger dem visse Gaarde, naar de Prælater og Kanniker, som havde dem inde, ved Døden afgik, og deriblandt tillægges Skolemesteren den Gaard, „som Possuel Garboe haver til sit Kannikedom.“ Om Beliggenheden meldes Intet; men det er dog meget sandsynligt, at denne Gaard dertil er valgt, fordi den laae ved Siden af Skolen, og saaledes paa den Grund, hvor den nuværende Rectorgaard ligger. Denne, der dog upaatvivleligt er en Deel yngre, er opført af Egebindingsværk to Etager, med 9 Fag Huus til Gaden og 7 Fag Sidehuus til Gaarden, foruden Baghuuse. Efterat den i de senere Aar har modtaget adskillige Forbedringer, afgiver den en ret rummelig og hyggelig Bopæl. Til Gaarden hører en Have med Udsgt til Søen og Havnen.

*

*

*

Til Slutning meddeles følgende Oversigt over Udgifterne ved dette Bygningsarbejde:

Efter de derom gjorte Indstillinger, ledsagede af Overslag, vare følgende Summer af den forrige Kongl. Direction og siden af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet bevilgede:

a) til den egentlige Skolebygning	13,535 Rbd.	4 Mk.	12 f.	
b) - Inventariet	1,380	— 3	— =	—
c) - Gymnastikhuset	3,198	— 4	— 2	—
d) - Brænde- og Materialhuset med Bolig for Bedellen m. m.	736	— =	— =	—
e) til Entreebygningen og Muren ved Porten	408	— 3	— 4	—
f) til Reparation af Lysthuset .	186	— 2	— =	—
g) - Gymnastiske Apparater . .	109	— 3	— 4	—
h) Indretningen af 2 Bærelser paa Loftet til Opbevaring af Naturalier og physiske Appa- rater	396	— 1	— 4	—
i) til det Kongl. Navnetræk og Inscriptionen paa Facaden .	176	— 1	— 7	—
k) Honorar til Bygmester Schrø- der for Ledningen af det hele Arbejde	500	— =	— =	—
l) Leie af Interimlocaler i 1847 og 1848	401	— 4	— 10	—
	<hr/>			
	21,029 Rbd.	3 Mk.	11 f.	

Alle de ovenansførte Arbejder ere udførte efter Accordt, for den største Deel under de efter Overslagene bevilgede Summer, hvorved det blev muligt, uden Forhøielse i Summen, at bestride Udgifterne til saadanne Poster, som under Arbeidets Fortsættelse viste sig at være nødvendige, ligesom ogsaa at anskaffe en Deel Inventaristykker, som i Dvere

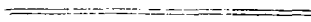
Transport 21,029 Rbd. 3 Mk. 11 $\frac{1}{2}$.

slagene ikke vare medtagne. Udgifterne til de enkelte Poster kunne ikke her specificeres, og jeg maa derfor kun tilføie, at Totalsummen for Arbeidet udgjør 20,973 — 1 — 11 $\frac{1}{2}$ —

Der bliver altsaa et Overskud af de bevilgede Summer af 56 Rbd. 1 Mk. 15 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$.

hvertil endnu kommer den Refusion, Byen for Extrabygningen har at tilsvare med 257 — 3 — 4 —

Altsaa i det Hele et Overskud af 313 Rbd. 5 Mk. 3 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$.

II.

Efterretninger

om

Aarhuus Cathedralsskole

i Skoleaaret 1849—50.

Ved Slutningen af Skoleaaret 1848—49 havde Aarhus Cathedralskole et Antal af 68 Disciple, af hvilke følgende 8 i Septem-ber bleve dimitterede til Universitetet, og erholdt ved examen ar-tium de vedføjede Hovedcharacterer:

- 232*). Henrik Johan Otterstrøm Laudabilis.
 233. Benedict Cornelius Brammer Laudabilis.
 234. Johan Gottfried Mannicke Krarup . Laudabilis.
 235. Carl Frederik Funder Laudabilis.
 236. Jørgen Christopher Koblo Lund . . Haud. illaud.
 237. Hans Dahlerup Laudabilis.
 238. Joachim Christian Bünger Haud. illaud.
 239. Hans Peter Jørgensen Haud. illaud.

*) Nummerrækken begynder fra den forrige Skolereform i Aaret 1806.

Foruden de 8 Dimittender udmeldtes ved Skoleaarets Begyn-delse endnu 3 Disciple, og der optoges igjen 10. Det hele Antal af Disciple, der i Skoleaaret har deeltaget i Uunderviisningen, har saaledes været 67, der paa følgende Maade have været fordeelte i Skolens Classer:

VI Klasse.

1. J. P. Cramer, Søn af Pastor C. i Vesterkjærninge i Fyen.
2. H. P. Stephensen, S. af Dverauditeur S., By- og Her-redsfoged i Varde.
3. A. Severin, S. af asd. Major S. h. i B.
4. J. Steenberg, S. af Pastor St. i Biby.

5. Ph. Rosenstand, S. af Justitsraad og Herredsfoged R. h. i B.
6. L. W. Stabell, S. af afd. Provst St. i Drmslev.
7. F. Kragerop, S. af Pastor R. til Frue Kirke h. i B.
8. N. P. Winding, S. af afd. Kjøbm. W., Stedson af Kjøbm. Løwerkhusen h. i B.
9. D. Th. Krarup, S. af Kammerraad R. til Haraldslund.

V Klasse.

1. P. Tetens, S. af Statsraad, Dvertoldinspecteur L. h. i B.
2. J. C. Langballe, S. af Proprietair L. til Dronningborg.
3. C. F. Röse, S. af Kjøbm. R. h. i B.
4. H. J. W. Berthelsen, S. af Amtsfuldmægtig B. i Thisted.
5. F. W. Rosenstand, Broder til Nr. 5 i 6te Cl.
6. H. A. G. Gad, S. af afd. Kjøbm. G. i Helsingøer.
7. M. Kjeldsen, S. af Proprietair R. til Verckenfeldt.
8. J. C. La Cour, S. af Proprietair L. h. i B.
9. W. F. Bornemann, S. af Major og Kammerjunker B. h. i B.
10. C. D. Leving, S. af Proprietair L. til Orbekgaard.
11. C. F. Borch, S. af Forpagter B. paa Bredholdt.
12. Chr. Otterstrøm, S. af Cancelliraad, Bankkasserer D. h. i B.
13. F. R. Hviid, S. af Major v. H. h. i B.
14. F. W. Rasmussen, S. af afd. Regimentsdyrlæge R. h. i B.
15. H. Gundlach, S. af afd. Cancelliraad G. i Lemvig.
16. S. Hartvigsen, S. af Kjøbm. H. h. i B.
17. C. Lund, S. af Skibscapt. L. h. i B.

IV Klasse.

1. L. Lauritzen, S. af Dyrlæge L. i Thorsee.
2. H. B. Schjerp, S. af Klubret S. h. i B.
3. H. Schougaard, S. af afd. Pastor S. i Drmslev.
4. F. C. Bagger, S. af forhenv. Pastor W. til Mandoe.
5. L. Lazarus, S. af Kjøbm. L. h. i B.
6. L. Launy, S. af Skolelærer L. h. i B.
7. S. P. N. Schjøtt, S. af Kammerraad S. til Rugaard.
8. C. N. Thrane, S. af Farver Th. h. i B.

9. C. A. Hansen, S. af Pastor H. i Feldballe.
10. W. Røgind, S. af afd. Agent N. h. i B.
11. N. Malling, S. af Kjøbm. M. h. i B.
12. J. F. Heegaard, S. af Pastor H. i Nordby paa Samsøe.
13. J. G. S. Mohr, S. af Cancelliraad M. h. i B.

III Klasse.

1. J. J. Fjord, S. af afd. Skolelærer F. paa Holmsland.
2. M. E. Jensen, S. af Skomagermester J. h. i B.
3. C. C. Nyrop, S. af Pastor N. til Holmsland.
4. B. Stephensen, Broder til Nr. 2 i 6te Cl.
5. W. Edsberg, S. af Pastor C. i Hornslet.
6. J. Th. Johansen, S. af Kammerraad, Landinspecteur J. h. i B.
7. Th. P. F. Funch, S. af Overlærer F. ved Realskolen h. i B.
8. N. D. Nielsen, Søn af Politimester og Raadmand N. h. i B.
9. A. Th. Grarup, S. af Tobaksfabrikør G. h. i B.
10. C. W. S. Urnhen, S. af Adjunct A. ved Cathedralskolen h. i B.
11. C. J. Jespersen, S. af Dr. Med. Stiftsaphysicus J. h. i B.
12. G. A. Jensen, S. af Kammerraad Procurator J. h. i B.
13. C. B. Blache, S. af Skolens Rector.
14. S. R. Sørensen, S. af afd. Gaardm. S. i Herst.
15. H. La Cour, Broder til Nr. 8 i 5te Cl.
16. F. Stigaard, S. af Kjøbm. S. h. i B.
17. J. W. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.
18. A. Watt, S. af afd. Proprietair W. til Holmstrupgaard.
19. F. W. Düring=Rosenkrantz, S. af Baron og Postmester D.=N. h. i B.

II Klasse.

1. D. Aae, S. af Forstelærer A. ved Borger-skolen h. i B.
2. F. S. Møller, S. af Færgeløbskasserer M. h. i B.
3. C. Otterstrøm, Broder til Nr. 12 i 5te Cl.
4. F. Friis, S. af Ritmester v. F. til Lyngbygaard.
5. Th. Ramløse, S. af Amtstuefuldm. R. h. i B.
6. G. Døcker, S. af afd. Agent D. h. i B.

7. N. N. Flensburg, S. af Pastor F. i Hørslev.

8. W. S. Flensburg, Broder til Nr. 7.

9. F. Levring, Broder til Nr. 10 i 5te Cl.

Uf disse Disciple udmeldtes i Aarets Løb følgende: 1) F. K. Hviid, der fulgte med sine Forældre til Kjøbenhavn, for, om muligt, at kunne blive optagen i Metropolitan-skolen. 2) F. Düring-Rosenkrantz, der overgik til Realskolen. 3) C. Lund, 4) J. Heegaard, 5) N. Watt, 6) W. Røgind, 7) F. Levring, 8) F. Stigaard, der forlode Skolen, for at gaac over til anden Livsbestemmelse.

Det hele Discipelantal er saaledes ved Skoleaarets Ende 59.

* * *

J Henseende til Lærerpersonalet er i indværende Skoleaar foregaaet den Forandring, at hidtilværende Adjunct J. Røgind under 21de Januar allernaadigst blev beskiftet til Sognepræst for Holstebro Menighed. Han havde siden 1837 været Lærer her ved Skolen, og i dette Tidrum besørget Underviisningen i forskjellige Fag, gennem en Deel Aar i Historie og Geographie, samt det hebraiske Sprog, i de sidste Aar i Religionen og Modersmaalet. Ved sine mangeårige Kundskaber og heldige Læregaver har han gjort sig meget fortjent af Underviisningen; og ligesom han ved sin humane Dmgang vandt Disciplenes Kjærlighed, saaledes ville hans, tildeels mangeaarige, Colleger stedse bevare det med ham under fælleds Virksomhed førte Samliv i kjær Grindring.

Under 18de October 1849 blev den siden 17de October 1848 constituerede Lærer, Cand. theol. N. C. Fabricius, allernaadigst beskiftet til Adjunct ved Skolen.

* * *

Underviisningsfagene have med det Kgl. Ministeriums Approbation været fordeelte mellem Lærerne paa følgende Maade:

	Ugentlig.
Rector Blache: Latin i VI og V Klasse	19 Timer.
Overlærer Dypmann: Græsk i VI Cl. og Lydsf gjennem hele Skolen	19 —
Adjunct Urnng: Græsk i V og IV Cl. samt Latin i IV Cl.	21 —

Adjunct Røgind: Dansf i de 4 øverste Classer og Religion gennem hele Skolen	20	Timer.
Adjunct Knudsen: Hebraisk i VI og V Cl., Geographie i V, IV, III og II Cl., Historie og Dansf i II Cl.	19	—
Adjunct Leth: Arithmetik gennem hele Skolen og Geometrie i de 3 øverste Classer	20	—
Adjunct Fabricius: Geographie i VI Cl., Historie i de 4 øverste Classer, og Fransf i de 3 nederste	22	—
Const. Adjunct Holm: Naturhistorie gennem hele Skolen og Latin i III Cl.	20	—
Adjunct Carøe ved Realskolen: Fransf i de to øverste Classer	5	—
Malers Høegh-Guldberg: Calligraphie og Tegning i de to nederste Classer	10	—
Organist Jung i Sang	5	—
Capitain v. Robertson i Gymnastik	4	—

At Lærerne i Almindelighed i dette Skoleaar have haft et mindre Antal ugentlige Timer, hidrører derfra, at Skolens 1ste Klasse gik ind ved Slutningen af sidste Skoleaar, ligesom dens anden Klasse ved Enden af det nærværende er bestemt til at inddrages. Om denne Foranstaltning skal i det Følgende meddeles Underretning. Som en Folge heraf blev, efter Adjunct Røginds Befordring til geistligt Embede, ingen ny Lærer ansat; men Ministeriet bevilgede, at Cand. theol. J. M. Engelsted maatte indtil Skoleaarets Ende mod den sædvanlige Timebetaling overtage Religionsunderviisningen i alle Classer, medens den danske Underviisning fordeelttes mellem de øvrige Lærere, saaledes, at Rector overtog den i 6te, Adjunct Fabricius i 5te, Adjunct Holm i 4de og Adjunct Knudsen i 3die Klasse.

Da fremdeles Overlærer Dypmann, som udvalgt Rigsdagsmand til Folkethinget, har været fraværende siden Rigsdagens Begyndelse, tillod Ministeriet, at hans Timer imidlertid maatte, paa hans egen Bekostning, besørges saaledes, at Adjunct Urnken overtog Græfken i 6te Cl., Adjunct Holm Tydsk i de tre øverste, og

Stud. jur. L. Hviid i de to nederste Classer. Efterat den Sidstnævnte dog ved Begyndelsen af Mai. saae sig nødt til, formedelst Bortreise fra Byen, at fratræde, deelees ogsaa de øvrige Timer mellem Holm og Engelsted. Disse gjentagne Omvejlinger af Lærefag, der vare en Folge af den bydende Nødvendighed, have vistnok ikke kunnet være uden ufordeelagtig Indflydelse paa Underviisningen.

Fagene.	VI Cl.	V Cl.	IV Cl.	III Cl.	II Cl.	I Alt Timer.
Dansff	2	2	2	2	4	12
Latin	6	8	7	10	—	31
Latinff Stil	3	2	2	—	—	7
Græff	5	6	6	—	—	17
Hebraiff	A. 2 B. 2	1	—	—	—	5
Tydsff	2	2	2	3	5	14
Fransff	3	2	2	2	5	14
Religion	2	2	2	2	3	11
Ny Testament	1	—	—	—	—	1
Historie	3	3	3	3	3	15
Geographi	1	1	2	2	2	8
Arithmetik	2	2	2	4	4	14
Geometri	2	2	2	—	—	6
Naturhistorie	2	2	2	2	2	10
Kalligraphi	—	—	—	2	3	5
Tegning	—	—	—	2	3	5
Sang	2	2	2	2	2	5 ¹⁾
Gymnastik	2	2	2	2	2	4 ²⁾
I Alt	40	39	38	38	38	184

¹⁾ Enhver Discipel, som ikke mangler Anlæg, har to ugentlige Timer i Sang, men undervises i Afdelinger efter Stemmerne, og de første Begyndere have særskilt en ugentlig Time. ²⁾ Ved den gymnastiske Underviisning ere Disciplene deelte i to Afdelinger efter deres Alder og Færdighed.

Følgende Pensja af Sprog og Videnskaber ere i indværende Skoleaar gjennemgaaede og læste:

Moderismaalet:

- II Cl. En Deel prosaiske og poetiske Stykker af Dansk Læsebog for de lavere Classer ved Funch, Rogind og Warburg. Doppermanns Indledning til den Danske Sproglære. Skriftlige orthographiske Dvelfer.
- III Cl. En Deel Stykker af samme Læsebog samt adskillige Digte af Holsts poetiske Læsebog. Doppermanns Indledning til den Danske Sproglære. Nogle fra Realskolen optagne Disciple have repeteret de første 46 §§ af Boiesens danske Sproglære. Skriftlige orthographiske Dvelfer og smaa Dpsatser.
- IV Cl. Af Holsts poetiske Læsebog følgende Stykker: Knud Lavard, Følke, Affskeden, Guldfisken, Ludvig Holberg, Biserne om Dronning Dagmar og Marst Stigs Døttre. Af sammes prosaiske Læsebog: Vesterhavet, den jydsk Hede, Himmelhjerget, Sundet i Frostveir, Bjergvandringen i Norden, Bandsaldene ved Huskvarn, Hans Egede, en Grindefangst, Hjorterytteren. Boiesens Grammatik forfra til Ordstillingen. 3 Regelen en dansk Stil hver Uge.
- V Cl. Forskjellige prosaiske og poetiske Stykker af Holberg, Heiberg, Hauch, Holst og flere Skribenter ere læste og forklarede. Danske Stile ere skrevne deels hjemme og deels i Timerne paa Skolen.
- VI Cl. Thortsens Danske Literaturhistorie er gjennemgaaet og oplyst ved Exempler, deels af Flors Læsebog, der er i Discipulnes Hænder, deels af de fortrinligste danske Skribenters udgivne Arbejder. Danske Stile ere skrevne deels hjemme, deels under Dpsyn paa Skolen.

Latin.

- III Cl. Silfverbergs Læsebog 1ste Cursus heelt, af 2det Cursus 1ste og 2det Affnit, samt af 3die Affnit til § 56. Af Madvigs Grammatik er læst Bøiningelæren med Undtagelse af det Smaastilede. Af uregelmæssige Verber ere kun de medtagne, som forekom i det læste Pensum.
- IV Cl. Silfverbergs Læsebog 2det Cursus 4de Affnit. Cæsar de

bello Gallico 3de Bog. Af Madvig's Grammatik er Formlæren repeteret, og af Syntaxen er læst og repeteret det Bigtigste af første Uffnit samt enkelte §§ af 2det Uffnit. 3 Reglen ere to Stile skrevne hver Uge; den største Deel af Trojels Exempler ere benyttede til mundtlig Doversættelse.

V Cl. Cæsaris Comment. de bello gallico lib. I—IV. Chrestomathie af Dvids Forvandlinger ved Feldbausch, Nr. I, II, III, IV, VII, XII, XIII, XIV, XV, XIX. Hele Madvig's Grammatik læstes og repeteredes, dog med Forbigaaelse af enkelte §§ og Anmærkninger.

VI Cl. Virgillii Æneid. lib. I—IV et VI. Ciceronis Tuscul. disputat. lib. I—III. Ciceronis orationes IV in Catilinam et orat. pro Sex. Roscio Amerino. Madvig's latinske Grammatik repeteredes i større Uffnit. Ligeledes Boiesens romerske Antiquiteter. Latinsk Stil skreves een Gang ugentlig hjemme, og een Gang under Opsyn paa Skolen i to sammenhængende Timer. Under tiden i Stilens Sted en Version fra Latin til Dansk. Øverste Ufdeling har i forrige Aar læst: Livii hist. lib. I—III. Cæs. comment. de bello gall. lib. I—III. Horat. Od. lib. I—IV. Epistola ad Pisones. Carmen seculare.

Græsk.

IV Cl. Tregders Grammatik, det Bigtigste af Lydlæren og Boiningslæren. Grammatikken indøvedes ved et Udvalg af Exempler i Lunds Læsebog.

V Cl. Xenophontis Anabasis lib. III. Homeri Iliad. lib. VI. Hele Tregders Formlære, med Undtagelse af enkelte Anmærkninger, læstes og repeteredes.

VI Cl. Homeri Iliad. lib. II et V. Herodoti histor. lib. I. Xenophontis Cyropæd. lib. V et VI. Platonis Euthyphro. Den øverste Ufdeling angiver tillige som Repetition fra ifjor: Iliad. lib. III et IV. Cyropæd. lib. IV. Herod. lib. IX. Platon. Apologia Socraits et Crito.

Hebraisk.

VI Cl. Nederste Ufdeling: de 13 første Capitler af Genesis.

Whittes Grammatik, de vigtigste Dele af Formlæren. Øverste Afdeling: Hele Genesfs og Lindbergs Grammatik.

T y d s k .

- II Cl. Kungs Læsebog fra 117—220. Det Vigtigste af Formlæren efter samme Forfatters Grammatik.
- III Cl. Af Hjorts Læsebog D. v. Kogebues Reise um die Welt til S. 84. Det Vigtigste af Formlæren er repeteret efter Kungs Grammatik og indøvet dels ved Analyse, dels ved Øvelse i at oversætte efter Jürs og Kungs Materialier.
- IV Cl. Hjorts Læsebog S. 20—87. Jürs og Kungs Materialier S. 80—108. Kungs Grammatik.
- V Cl. Af Hjorts Læsebog: Leben und Thaten Alexander des Großen, Bajesid Jildirim und Timur og die Römer des neunzehnten Jahrhunderts til S. 303. Bresemanns Grammatik. Lorenzens Stiløvelser. I Reglen skreves en Stil om Ugen.
- VI Cl. Schillers Wilhelm Tell. Af Hjorts Læsebog: Reise durch Südamerika og nogle poetiske Stykker.

F r a n s k .

- II Cl. Borrings Manuel forfra til S. 112. Af Grammatiken er indøvet Declinationen, Hjelpeverbernes og de regelmæssige Verbers Conjugation.
 - III Cl. Borrings Manuel S. 81—147. Af Grammatiken er Formlæren gennemgaaet.
 - IV Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasserne fra S. 74—143. Det Vigtigste af Formlæren repeteret. Øvelser foretoges i at oversætte fra Dansk til Fransk.
 - V Cl. Af Borrings Etudes littéraires er læst de tre første Fortællinger; Gil Blas, Collin et Jeannot og le pere et le fils. Til Øvelse i at oversætte fra Dansk til Fransk er læst 20 Stykker af Borrings franske Stiløvelser.
 - VI Cl. Det Meste af Borrings Etudes littéraires er gennemgaaet. Sammes franske Grammatik er benyttet. Af Prospere Mérimée er læst: Slutningen af Colomba, Matéo Falcone og les âmes du Purgatoire.
- Til Øvelse i Oversættelse fra Dansk til Fransk er anvendt Slutningen af Borrings franske Stiløvelser.

Religion.

- II Cl. Luthers lille Catechismus. Balslevs Bibelhistorie fra Begyndelsen til Kirkens Historie efter Apostlenes Dage.
- III Cl. Balles Lærebog 2det og 3die Capitel. Jesu Parabler efter det ny Testamente. Herslevs større Bibelhistorie forfra indtil 4de Periode.
- IV Cl. Balles Lærebog 3die, 4de, 5te, 7de og 8de Cap. Herslevs større Bibelhistorie fra 4de Periode til Slutningen af det gl. Testamente.
- V Cl. Gads Lærebog 1ste Cap. § 16—20 samt 2det Capitel. Herslevs større Bibelhistorie fra Christi Indtog i Jerusalem til Slutningen af det ny Testamente.
- VI Cl. Fogtmanns Lærebog 2det, 3die og 4de Cap. Herslevs Bibelhistorie. Lucæ Evangelium i Grundsproget.

Geographie.

- II Cl. Ingerslevs mindre Geographie fra England til Bogens Slutning.
- III Cl. Ingerslevs større Lærebog forfra til England.
- IV Cl. Samme Lærebog fra England til Ostindien.
- V Cl. Samme Lærebog: Asien, Africa, America og Australien.
- VI Cl. Hele Geographien efter Velschow.

Historie.

- II Cl. Af Ingerslevs fragmentariske Historie er læst fra Middelalderen til Enden og den gamle Historie repeteret.
- III Cl. Den gamle Historie, efter Bohr, læst og repeteret; i Forbindelse hermed Rönigsfeldts gamle Geographie.
- IV Cl. Allens Fædrelandshistorie læst og repeteret.
- V Cl. Oldtidens og Middelalderens Historie efter Estrups Lærebog.
- VI Cl. Hele Historien efter Estrup. Allens Fædrelandshistorie. Rönigsfeldts gamle Geographie.

Arithmetik.

- II Cl. Brøk og Reguladetri i hele og brudne Tal efter Ursins Regnebog.
- III Cl. Reguladetri i Brøk, ombendt og sammensat Reguladetri, Bogstavregning, Decimalbrøk og Kvadratrodens Uddragning.
- IV Cl. Fallesens Mathematik Cap. 1—5 og 7.

V Cl. Samme Lærebog Cap. 6, 7, 10 og 12.

VI Cl. Det befalede Pensum med Indbegreb af Ligninger af 1ste og 2den Grad, Kjædebrøt samt Progressioner.

Geometrie.

II Cl. Geometrisk Tegnelære af Hetsch og Ursin. Table 1—9.

III Cl. Samme Tegnelære. Table 1—12.

IV Cl. Af Mundts Geometrie den theoretiske Deels 1ste Udsnit, 1—2 Cap.

V Cl. Samme Lærebogs theoretiske Deel.

VI Cl. Samme Lærebogs practiske Deel, og den theoretiske Deel repeteret.

Naturhistorie.

II Cl. Efter Stroms Lærebog: Fuglene indtil Vadefugle, Krybdyr og Fiske.

III Cl. Alle Beenddyrene efter Dreiers og Bramsens Lærebog.

IV Cl. Efter samme Lærebog Botaniken fra § 25 til Enden. Af Zoologien: Insecterne.

V Cl. Efter samme Lærebog Leddyrene og Indledningen til Botaniken.

VI Cl. En Oversigt over det menneskelige Legemes Bygning, med Dreiers og Bramsens Bog som Grundlag, udvidet og anskueliggjort ved Foreviisning af Afsildninger og Præparater. Kort Fremstilling af de dyriske Livsøptringer og deres Redskaber af Cand med. Prosch. For at binde denne almindelige Fremstilling til noget Specielt, er efter Dreiers og Bramsens Lærebog læst: Pattedyr og Bloddyr som Repræsentanter for Been- dyr og beenløse Dyr.

*

*

*

Skolens Beneficiær have i indeværende Skoleaar været fordeelte paa følgende Maade:

1) Stipendier

af den almindelige Stipendiefond.

1) J. A. Severin 35 Rbd., hvoraf 10 Rbd. udbetales, 25 Rbd. oplægges til Hjælp i det første academiske Aar.

2) T. V. Stabell,

3) H. Schougaard,

4) L. Laurigen,

5) F. Bagger,

} hver 20 Rbd., hvoraf 5 Rbd. udbetales, 15 Rbd. oplægges.

2) Fri Underviisning.

1) J. P. Cramer. 2) H. Stephensen. 3) N. P. Win-
ding. 4) D. Th. Krarup. 5) F. Kragerop. 6) H. Ber-
thelsen. 7) J. Langballe. 8) J. H. Gundelach. 9) F.
Hviid. 10) E. Borch. 11) F. Rasmussen. 12) S. Hart-
vigsen. 13) H. B. Schjerup. 14) L. Launy. 15) C. Mohr.
16) C. A. Hansen. 17) Th. Grarup. 18) F. Stigaard.
19) Th. Johansen. 20) W. Edsberg. 21) S. Sørensen.
22) Th. Funch. 23) C. Arnzen. 24) F. Møller. 25) Th.
Ramløse, og 26) som extraordinair Gratist, C. B. Blache.

3) Underviisning mod den lavere Betaling.

C. Lund.

4) Det Moltkeste Legat

for Embedsmænds Sønner.

1) H. Schougaard,	}	hver 40 Rbdr.
2) J. H. Gundelach,		

5) Det Rosenkrantske Legat for 1849.

1) J. A. Severin	16 Rbdr.	72 f.
2) L. W. Stabell	10 —	= -
3) L. Lauritzen	10 —	= -
4) F. Bagger	10 —	= -

6) Det Davidseuske Legat for 1849.

L. W. Stabell	10 Rbdr.
F. Bagger	10 —

7) Det Hertelske Legat

blev af Ephoratet uddeelt i Bøger som Flittigheds Belønning til følgende Disciple:

1) J. P. Cramer: Aladdin af A. Deh-
lenschlager	1 Rbdr.	3 Mk.	= f.
2) L. Lauritzen: Christelige Betragt-
ninger af F. Arndt, paa Dansk udg.
ved C. Mau	1 —	3 —	= -
3) J. J. Fjord: Betragtninger over de
christelige Troeslærdomme, ved J. P.
Mynster	2 —	1 —	8 -
5 Rbdr. 1 Mk. 8 f.			

Legatets Renter udgjøre 4 Rbdr. 5 Mk. 13 f.

Dversfsud fra ifjor ... = — 1 — 14 —

5 — 2 — 11 —

Altsaa Dversfsud til næfte Aar = Rbdr. 1 Mk. 3 f.

8) Det Foghfte Legat,

hvis Renter udgjøre 10 Rbdr., blev af Cieren til Nycomgaard, Proprietair Carstensen, tillagt Dimittenden J. C. K. Lund.

9) Det Stougaardfke Legat, 8 Rbdr.,

blev af Ephoratet tillagt samme Dimittend J. C. K. Lund.

*

*

*

I Henseende til Antallet af Fripladfer og af Pladfer imod nedfat Betaling af Skolepenge i de lærde Skoler ere nogle forandrede Bestemmelser fastsatte ved Allerhøiefte Resolution af 18de Dec- tober f. A., hvilke ved følgende Bekjendtgjørelse af 29de October af Ministeriet ere communicerede vedkommende Skolers Forstandersfaber:

„Paa Ministeriets allerunderdanigfte Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen under 18de d. M. allernaadigst at ophæve de i Forordningen af 7de Novbr. § 73 og i allerhøiefte Resolution af 29de Novbr. 1816 indeholdte Bestemmelser om Antallet af Fripladfer og af Pladfer imod nedfat Betaling af Skolepenge i de enkelte lærde Skoler, og ifteden derfor allernaadigst at fastsætte, at for Eftertiden ved Fripladfers Besættelse i samtlige lærde Skoler bliver at tage Hensyn til det ved hvert Skoleaars Begyndelse i de enkelte Skoler værende Discipeltal, saaledes at i det Høiefte en Trededeel af dette Antal kan tilstaaes fri Underviisning, dog at det derhos kan indrommes, efter specielt Forslag fra Rector, at lade iftedenfor nogle af Fripladferne indtræde et forholdsviis større Antal af Pladfer med den samme Nedsættelse i Betaling som tidligere, i Henshold til nybemeldte allerhøiefte Resolution af 29de Novbr. 1816, har været forundt.“

„Hvilket herved bekendtgjøres til Efterretning for Vedkommende.“

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet, den 29de October 1849.

J. N. Madvig.

U. Linde.

J Anledning af ovenstaaende allerhøieste Resolution er af Ministeriet under 24de Novbr. s. A. fastsat følgende Regler, der ved Anvendelse heraf blive at følge:

1. „Det er Ministeriets Ønske, at see den foreskrevne Forandring iværksat snarest muligt, helst fuldstændigt ved Bestemmelsen af Beneficiefordelingen for Skoleaaret 1850—51, forsaavidt ikke ved en eller anden Skole dette skulde medføre en særdeles Gaardhed, ved at fratage Disciple, der findes kvalificerede til Friplads, en saadan, som allerede har været tilstaaet. Forsaavidt endnu i indeværende Skoleaar, ved Anvendelsen af de ældre Regler, et større Antal Fripladser end det nuværende Maximum maatte ved nogen Skole være bevilget, vil det, i Tilfælde af at nogen af disse Pladser i Skoleaarets Løb bliver vacant, være at iagttage, at saadanne Pladser ikke besattes.
2. Det er en Selvfølge, at der ikke høves noget Krav paa, at en Trediedeel af Disciplene skal nyde fri Underviisning, men at der ved dette Forhold ikkun er angivet den Grændse, ud over hvilken det ikke kan være tilladt at gaae ved Bevilgelsen af Fripladser, idet der ligesom hidtil bør gjøres strenge Fordringer i Henseende til Disciplenes egen Værdighed og Beviislighederne for Vedkommendes Trang til Beneficier.
3. Forsaavidt den i en Skole ved Begyndelsen af et Skoleaar værende Frequent's udgjør et Tal, der ikke er lige deleligt med 3, vil det ved Bestemmelsen af Fripladsernes Maximum være at iagttage, at et Overskud af 2 Disciple kan give een Friplads, saaledes at til Exempel en Frequent's af 59, 60 og 61 Disciple kan give 20 Fripladser, men 58 ligesom 57 kun 19. Og bør herved erindres, at ligesom Frequent'sens Formindskelse i Skole-

aarets Løb selvfolgelig ikke kan bidrage til at formindste det for samme eengang bevilgede Antal Gratistpladser, saaledes kan dens Forsøgelse i Skoleaarets Løb heller ikke medføre, at flere Fripladser for samme oprettes.

4. Naar det i den Kongelige Resolution og Bekjendtgjørelsen er udtalt, at istedenfor nogle af Fripladserne kan efter Omstændighederne indtræde et forholdsmæssigt Antal af Pladser imod den samme modererede Betaling, som ved Kongelig Resolution af 29de Novbr. 1816 var fastsat for de enkelte Skoler, da er dette at forstaae saaledes, at det Tab i Skolepenge, som ved nogle af Fripladserne vilde forvoldes, kan, naar vedkommende Rector dertil maatte finde Anledning, fordeles, i Forhold til Tabets Størrelse, ved at i Metropolitanaskolen for hver to Fripladser kunne indtræde indtil 5 Pladser med 20 Rbdr. Moderation, og ved de andre Skoler hver enkelt af Fripladserne afløses af indtil 3 Pladser med 10 Rbdr. Moderation.
5. Med Hensyn til Pengestipendier af Skolens Stipendiefond bemærkes, at fremdeles som hidtil ingen Discipel kan blive Stipendiat, uden tillige at nyde fri Undervisning, og at, som Følge deraf, Stipendieportionernes Antal aldrig vil kunne overstige $\frac{1}{3}$ Deel af Discipelfrequentien ved Skoleaarets Begyndelse, men at i Øvrigt indenfor denne Grændse Forordningen af 7de Novbr. 1809 § 74 fremdeles tjener som Rettesnor ved Indstillingen om Stipendier, forsaavidt Stipendiefondens egne Resourcer tillade Saadant, om hvilke Resourcers Størrelse ved ethvert af de aarlige Beneficieforslag bør meddeles speciel Oplysning fra Rector."

Da ovenstaaende Kongl. Resolution og de af Ministeriet meddeelte Regler for de deri indeholdte Bestemmelers Anvendelse ville have betydelig Indflydelse paa Affattelsen af det aarlige Stipendieforslag, har jeg troet, til Underretning for vedkommende Forældre, at burde lade samme her in extenso afstrykke.

Det vil være de fleste af disse Blades Læsere bekjendt, at Skolen har et nyt Legat i Vente, idet den afdøde Proprietair N. Nissen til Spottrup i sit Testamente har bestemt, at en vis Deel af hans efterladte Formue skal tilfalde 5 lærde Skoler i Jylland,

blandt hvilke ogsaa Aarhus Cathedralsskole, og Henterne heraf anvendes deels til Understøttelse for Uformuende, deels ogsaa til Belønninger for Flid og Sædelighed. Et Udkast til en Fundats, i Overeensstemmelse med Testamentets Bestemmelser, er udarbejdet af executores testamenti, og har af Ministeriet gjennem Stifts-ovrigheden været tilsendt Forstanderskabet og Skolens Lærere, som derover have afgivet deres Betænkning. Om Legatets Størrelse kan endnu Intet med Bestemthed siges, ligesaa lidt som om Tiden, naar det vil træde i Virksomhed. Dog formodes dette at ville ske i Løbet af næste Skoleaar.

*

*

*

Skolens Bibliothek, der ved Udgivelsen af de sidste Skole-efterretninger indeholdt omtrent 5575 Nummere, blev fremdeles i Aaret 1849 forøget med 42 Bind større Skrifter, foruden 24 Programmer fra Universitetet og Kongerigets lærde Skoler. Efter Vaabenstilstandens Afslutning s. A. modtoges ogsaa fra de Preussiske Gymnasier de i Aarene 1847 og 1848 derfra udgivne Programmer, i Alt 246.

Da Naturhistorien, i hvilken der tidligere kun i Skolens nederste Klasse gaves Underviisning, ifølge den ny Underviisningsplan skal fortsættes fra 1ste til 6te Cl. incl., blev det nødvendigt, at der ved de lærde Skoler oprettes Samlinger af Naturgjenstande, hvorved den meddeelte Kundskab kan anskueliggjøres. Skolen eiede allerede tidligere en Samling af Mineralier og enkelte andre Naturgjenstande, hvilken den har været saa heldig i kort Tid at see ikke ubetydeligt forøget. En detailleret Fortegnelse over hvad der saaledes er erhvervet, tillader Rummet ikke her at meddele, ligesom en Deel af Samlingen heller ikke endnu er systematisk ordnet. Jeg vil derfor her kun anføre de Hoveddele, hvoraf den bestaaer, med tilføiet Angivelse af, hvorledes de ere komne i Skolens Besiddelse.

Skolen eier saaledes:

1. En Mineralsamling paa 400 Nummere, med Universitetsdirectionens Tilladelse anskaffet i Aaret 1806, tilligemed en dertil hørende, paa Tydsk affattet, systematisk Fortegnelse i Manuscript.

2. En Samling af udstoppede Fugle tillige med nogle andre Naturalier, som Hr. Overlærer C. Fleischer ved sin Afgang fra Skolen har foræret.
3. En betydelig Samling af Conchylier, fløbne Stene, anatomiske Præparater m. m., tilveiebragt af et Selskab, som i Maret 1837 forenede sig om, at oprette et naturhistorisk Museum her i Byen. Dette Selskabs Stiftere vare daværende Justitsraad og Stiftsphysicus Dr. Willemoes, Overlærer Fleischer, nu afd. Apotheker J. Røster, Apotheker Reddelien og Dr. med. & chir. Hübertz. Ved Indkjøb saavel som ved Gaver fra Forskjellige havde Samlingen god Fremvert, og med Universitetsdirectionens Tilladelse blev den opstillet i de Værelser i Cathedralskolens Bygning, hvori dennes egne Samlinger bevaredes. Som Selskabets Protocol udviser, optoges blandt dets Statuter den Bestemmelse, at hvis Selskabet maatte blive opløst, skulde de Naturalier, som det til den Tid var i Besiddelse af, gaae over til at blive Skolens Eiendom, dog med Forbehold, at hvis en Realskole i Aarhus oprettedes, denne ogsaa skulde have Afgang til disse Gjenstande. Saavidt vides, blev Selskabet kun faa Aar i Virksomhed, da Medlemmerne af Bestyrelsen efterhaanden forlode Byen, uden at Andre traadte i deres Sted. De tilveiebragte Samlinger have siden henstaaet i Skolens Locale uden videre Forøgelse, og da Selskabet saaledes nu maa antages at være opløst, maa vel disse Naturalier betragtes som Skolens Eiendom. Hvad den tilføiede Clausul angaaer, at der forbeholdes Realskolen Afgang dertil, da maa det vistnok være Cathedralskolen kjært, om den, ved at overlade Noget af denne eller andre Samlinger til Afbenyttelse, kunde gjengælde den Liberalitet, hvormed Realskolen har aabnet sine rigere Forraad for Cathedralskolens Lærere og Disciple.
4. En Samling af geognostiske Stykker og Chrystalfigurer ved Hr. Professor Forchhammer tilsendt fra Universitetets Museum.
5. En Samling bestaaende af Skeletter af Pattedyr og Fugle samt en Skildpadde; endeel Exemplarer af udstoppede Pattedyr og Fugle, samt af Krybdyr, Fiske, Arachnider og Bløddyr i

Spiritus, fra Universitetets Museum tilsendt ved Hr. Professor Steenstrup i Kjøbenhavn.

6. En smuk Samling af Conchylier, bestaaende af 200 Arter og 316 Individuer, skjænket til Skolen af een af dens fordums Disciple, Hr. Regimentskirurg og Ridder J. D. Møller i Helsingøer, som et Erkjendtlighedsbeviis for den af ham der i sin Tid nydte Underviisning.
7. En Deel grønlandske Conchylier, systematisk ordnede af Hr. Provst Steenberg ved Colonien Godthaab i Grønland, foræret af Discipel J. Steenberg her i Skolen.
8. En *Phoenicophreus viridis* (Java) og en *Bandrix* her fra Egnen, skjænkede af Hr. Premierlieutenant G. v. Baudig her i Byen.
9. Skelettet af en Tude samt en udstoppet Hornugle og en *Spidsmuus*, kjøbte ved Hr. Conservator Conradsen i Kjøbenhavn.
10. Skolens Lærer Adjunct Holm har stræbt, saavidt muligt, at tilveiebringe de betydeligste Former af indenlandske Insecter, ligesom han ogsaa har præpareret adskillige Skeletter, f. Ex. af en *Flagermuus*, en *Spurvehog* og fl. Endelig have Disciple med Beredvillighed meddeelt Skolens Samling de mærkelige Naturgjenstande, de paa deres forskjellige Vandringer have truffet.

4 *

*

*

Det er ovenfor S. 45 berørt, at Skolens to nederste Classer ved Udgangen af indeværende Aar ville være inddragne. Om Foranledningen til denne Foranstaltning, der er begrundet i særegne Omstændigheder her paa Stedet, meddeles herved følgende Oplysning: Allerede tidligere har det været Tilfældet, at Cathedralskolens nederste Klasse kun har haft et meget ringe Antal af Disciple, i det Fleertallet af de Anmeldte, enten i andre Skoler eller ved privat Underviisning, alt havde opnaaet den Kundskab og Aandsudvikling, at de kunde optages i en eller anden af de høiere Classer. Dette har især fundet Sted, siden den videnskabelige Realskole blev oprettet her i Byen, i det ikke faa af dennes Disciple, efterat de der havde gjennemgaaet de lavere Classer, af Forældrene bestemtes til Stude-

ringer, og saaledes overgik til Cathedralsskolen. Ved Begyndelsen af Skoleaaret 1849—50 indtraf endog den Omstændighed, at Cathedralsskolens 1ste Klasse maatte ophøre, som en Følge af, at ingen Disciple dertil anmeldtes. Det Kongel. Ministerium foranledigedes derved til at tage under Overveielse, hvorvidt Underviisningen i de to nævnte Skoler saaledes maatte lade sig indrette og bringe i Overensstemmelse, at de 2de Classer af Realskolen, som blive de to yngste, naar den nu allerede bestemte Inddragelse af Skolens hidtilværende 2de nederste Classer er iværksat, kunde paa een Gang tjene som Forberedelse til Realskolens høiere Klasse og til Cathedralsskolens 3die Klasse for de Disciple, der bestemtes til at gennemgaae den lærde Skoles Cursus, og paa denne Maade Cathedralsskolens 2de nederste Classer efterhaanden kunde inddrages.

Angaaende denne Sag har Ministeriet forlangt og modtaget begge Rectorers Betænkning, og da det umægteligt, saaledes som Forholdene hidtil have stillet sig, medfører uundvædig Bekostning, at der i tvende offentlige Skoler i een By gives den selsomme Underviisning for et Antal af Disciple, der meget vel kunde undervises i den ene; har man ikke kunnet andet, end erklære sig i Overensstemmelse med Ministeriets Forslag. Ministeriet har derpaa i Skrivelse af 24de Octbr. f. A. tilkjendegivet, at det ansaae det for rigtigst, at Forandringen traadte i Kraft allerede fra Begyndelsen af næste Skoleaar, saaledes at, ligesom allerede nu Cathedralsskolens 1ste Klasse er bortfalden, da ogsaa den 2den Klasse ophæves, forsaavidt de nu i den værende Disciple oprykke i 3die Klasse, ligesom Ministeriet ogsaa fandt det i sin Orden, at naar Forbindelsen i den ommeldte Henseende mellem begge Skoler er bragt i Stand, ved Overgangen til Cathedralsskolen baade Betalingen for de ved Forordn. af 7de Novbr. 1809 § 107 befalede Testimonia og Indskrivningspenge ved Optagelsen i Cathedralsskolen, eftergives de fra Realskolen til Cathedralsskolen overtrædende Disciple.

Smidlertid har den Omstændighed, at Realskolens nuværende 2den Klasse ikke kan inddrages før med Skoleaarets Begyndelse i 1851 og Underviisningen i dens lavere Classer derfor ikke nu kan ordnes saaledes, at Overgangen til Cathedralsskolens 3die Klasse uden Vanskelighed kan finde Sted efter et Forløb af 2 Aar, bevæget mig

til at indgaae til Ministeriet med en Forestilling, der gaacer ud paa, at Cathedralsskolens 2den Klasse maatte vedblive ogsaa for det folgende Aar, hvis Disciple dertil anmeldes. Saa snart Resolution derpaa erholdes, skal samme i Stiftsavisen blive bekendtgjort til Underretning for vedkommende Forældre, hvilket man haaber betimeligt vil kunne skee, da Proven over de Unmeldte, ogsaa af andre Grunde, helst maa udsættes til næste Skoleaars Begyndelse, Mandagen den 2den September næstkommende.

*

*

*

Endelig tilføies endnu følgende

Extract

af Aarhus Cathedralsskoles Regnskab for Tidrummet fra 1ste Januar 1849 til ultimo Marts 1850.

Indtægt.

1. Beholdning efter Regnskabet pro 1848	670 Rbd. 82½ s.
2. Efter Decisionerne til samme Regnskab	81 — 92 —
3. Restancer pro samme Aar.	85 — 71 —
4. Renter af Skolens Capitalformue	877 — 42 —
5. Fordebogs=Indtægter:	
a) Landgilde	476 Rbd. 58 s.
b) Tiender	6,847 — 70 —
c) Degnepensioner	490 — 71 —
d) af Kirker og Præsteskald	28 — 41 —
	<hr/>
	7,843 — 48 —
6. Skolecontingenter, Indskrivning, samt Betaling for Testimonier	1,668 — 72 —
7. Modtaget Tilskud fra Skolefonden, incl. Capitalafdrag og Renter af Lærerne til Livsforsikringen	3,439 — 68 —
8. Liquideret Krigsskat i Lærernes Gager	208 — 56 —
	<hr/>
Summa Indtægt	14,876 Rbd. 51½ s.

Udgift.

a. Ifølge Decisionerne til Regnskabet pro 1848	4 Rbd. 64 fr.	
b. Gage til samtlige faste og constituerede Lærere, samt Godtgjørelse til Timelærere og Inspector	9,104	— 16 —
c. Pensioner til entledigede Lærere	805	— 54 —
d. Tilskud til Bibliotheket og de videnskabelige Apparater	279	— 62 —
e. Reparationer paa Bygninger og Inventarium	456	— 6 —
f. Udgifter til Brænde og Belysning	255	— 86 —
g. Skatter og Afgifter, incl. Krigsskat	2,116	— 81 —
h. Udgifter hidrørende fra Regnskabsvæsenet	193	— 69 —
i. Forskjellige løbende og tilfældige Udgifter	398	— 25 —
k. Extraordinaire Udgifter, derunder Reparationer ved Sporning og Skjæring Kirker	238	— 66 —
l. Udsatte Capitaler	200	— = —
m. Gageforflud	100	— = —
Restancer	252	— 79 —
Afgivet til den almindelige Skolefond	677	— 53½ —
	<hr/>	15,083 — 85½ —
	Underbalance	207 Rbd. 34 fr.

*

*

*

Bed den offentlige Examen foretages Prøverne i følgende Orden:

A. Skriftlige Prøver.

Formiddag (9—12).

Eftermiddag (3—6).

Mandagen den 15de Juli.

VI Cl. Latinsk Stil.	VI Cl. Religion ² udarbejdelse.
V Cl. Dansk Stil.	V Cl. Lydst Stil.
IV Cl. Latinsk Stil.	III Cl. } Geom. Tegning.
III Cl. Arithmetisk Opgave.	II Cl. }

Tirsdagen den 16de.

VI Cl. Oversættelse fra Latin.	VI Cl. Historisk Udarbejdelse.
V Cl. Latinsk Stil.	IV Cl. Lydst Stil.
IV Cl. Dansk Stil.	III Cl. Dansk Stil.
II Cl. Arithmetisk Opgave.	II Cl. Dansk Stil.

B. Mundtlige Prøver.

Bærelset A.

Bærelset B.

Torsdagen den 18de Juli.

Al. 9—12. VI Cl. Latin.	9—10½. IV Cl. } Dansk.
3—5. VI Cl. Lydst.	10½—12. II Cl. }
	3—6. V Cl. Fransk.

Fredagen den 19de.

9—12. V Cl. Arithmetik.	9—11. IV Cl. Latin.
3—5. VI Cl. Fransk.	3—6. III Cl. Historie.

Lørdagen den 20de.

9—11. VI Cl. Arithmetik.	9—11. IV Cl. Græsk.
3—6. V Cl. Religion.	3—6. III Cl. Naturhistorie.

Mandagen den 22de.

9—12. VI Cl. Græsk.	9—10½. IV Cl. } Lydst.
3—6. V Cl. Historie.	10½—12. II Cl. }
	3—6. III Cl. Religion.

Tirsdagen den 23de.

9—11. VI Cl. Naturhistorie.	9—12. V Cl. Græsk.
3—6. III Cl. Latin.	3—6. IV Cl. Arithmetik og Geometrie.

Onsdagen den 24de.

9—12. V Cl. Latin.	9—10½. IV Cl. } Religion.
3—6. VI Cl. Religion.	10½—12. II Cl. }
	3—6. III Cl. Dansk.
	6—8. Alle Cl. Prøve i Gymnastik.

Torsdagen den 25de.

9—11. VI Cl. Geometrie.	} Geographie.	9—11. V Cl. Lydsf.
3—4½. IV Cl.		3—6. III Cl. Fransf.
4½—6. II Cl.		

Fredagen den 26de.

9—11. VI Cl. Geographie.	} Naturhistorie.	9—11. V Cl. Geometrie.
3—5. III Cl. Geographie.		3—4½. IV Cl.
		4½—6. II Cl.

Løverdagen den 27de.

9—11. VI Cl. Hebraiff.	} Fransf.	9—10½. IV Cl.
3—5. V Cl. Geographie.		10½—12. II Cl.
		6—7. Alle Classer Prøve i Sang.

Mandagen den 29de.

9—12. III Cl. Lydsf.	} Historie.	9—10½. IV Cl.
3—6. VI Cl. Historie.		10½—12. II Cl.
		3—6. V Cl. Naturhistorie.

• Onsdagen den 31te.

Translocation, Kl. 10.

*

*

*

Disciplenes Fædre og Børgere, saavel som Enhver, der interesserer sig for Skolens Virksomhed, indbydes til at bære denne Gra-
men med deres Nærværelse.

Aarhus, den 11te Juli 1850.

H. H. Blache.

50 Alm. 40 30 20 10 0

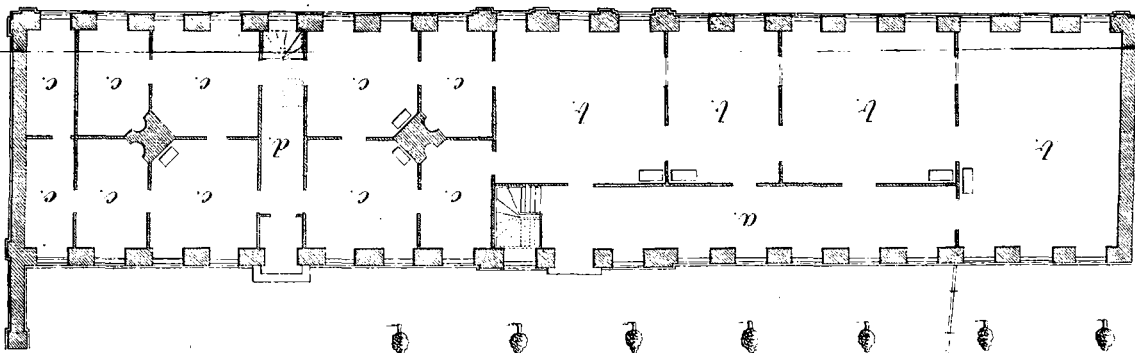

Fig. 1.

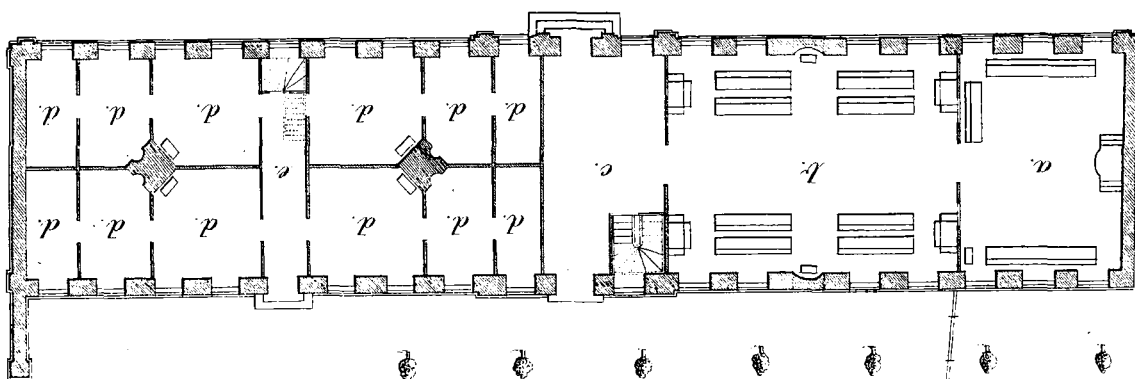

Fig. 2.

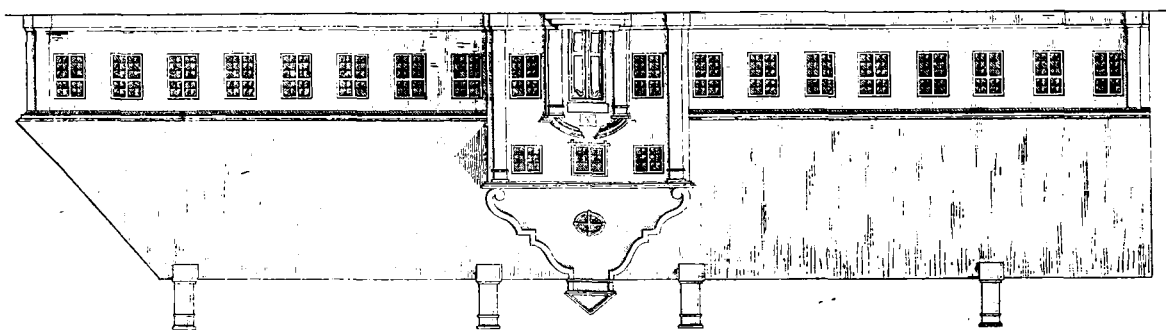

Fig. 3.

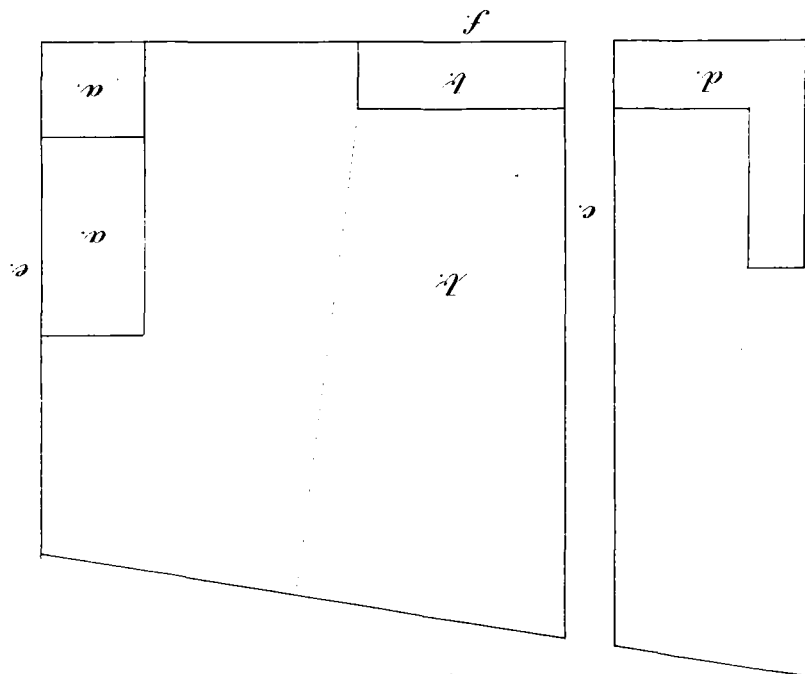
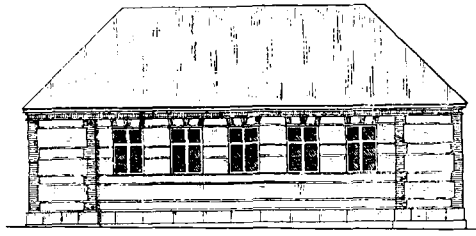
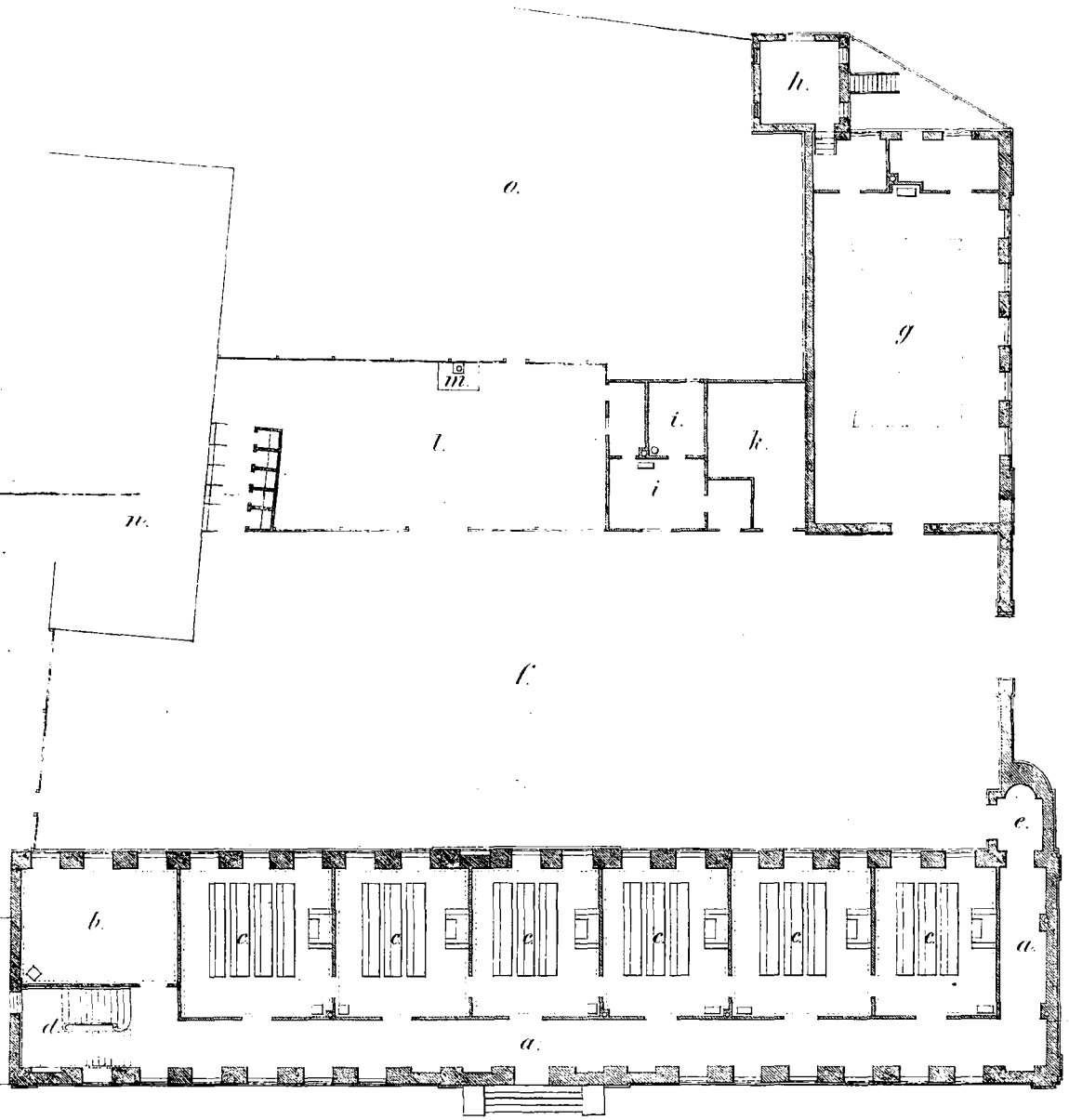

Fig. 4.

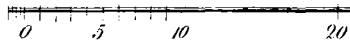

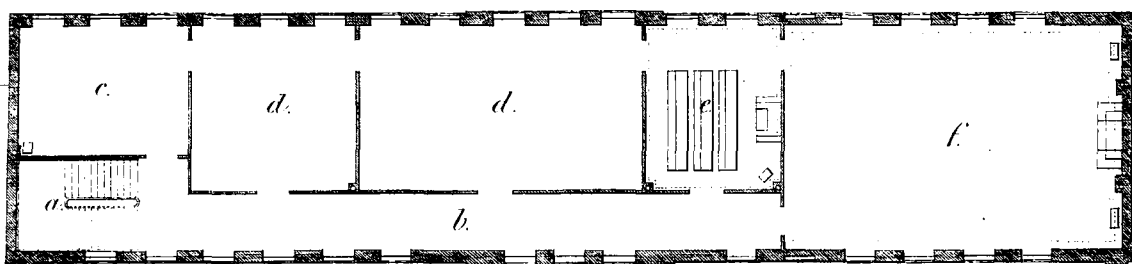
9.

1ste Etage.

- a. Corridor*
- b. Lærernes Forsamlingsverelse.*
- c. Klasseverelser.*
- d. Trappe.*
- e. Entreverelse fra Gaarden.*
- f. Legeplads.*
- g. Gymnastikhuus.*
- h. Lijsthuset.*
- i. Pedellens Bolig.*
- k. Brændehuus.*
- l. Skolens Baggaard.*
- m. Pompen.*
- n. Reclorgaardens Bygninger.*
- o. Sammes Have.*

2de Etage.

- a. Trappe.*
- b. Corridor.*
- c. Værelse til naturhistoriske Samlinger og physiske Apparater.*
- d. Bibliothekslocale.*
- e. 7de Classes Læseværelse.*
- f. Solennitetsal.*